

[Aksel Møller.]

så meget længere, end det tager at skrive sit manuskript, det viste sig i det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborgs) tale. Hvis der skulle være nogen uklarhed, så er jeg villig til, når vi til sin tid når til diskussionen, at bidrage til at skabe større klarhed. Uklarheden kan bl. a. skyldes, at den åbningstale, vi diskuterer, savner klarhed.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 16. oktober, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lovgivningen om folketingets valg af medlemmer til visse kommissioner og nævn m. v.

2) *Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse i henhold til grundlovens § 38 ved folketingsårets åbning.*

Mødet hævet kl. 15⁴⁰.

6. møde.

Fredag den 16. oktober kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lovgivningen om folketingets valg af medlemmer til visse kommissioner og nævn m. v.

(Første behandling findes i tidenden sp. 44).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1—4 og dets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse i henhold til grundlovens § 38 ved folketingsårets åbning.

Forhandlingen genoptoges.

Bertel Dahlgaard: Da det gamle to-kammersystems folketing den 12. maj i år vedtog den nye grundlov, var der gået et stort og vanskeligt arbejde forud. Jeg tør vist sige, at en række særlige begivenheder indenfor de sidste års politiske liv nødvendigvis måtte indtræffe, for at dette grundlovsværk skulle lykkes. Jeg har aldrig oplevet et tilsvarende sammenspil af omstændigheder som det, der førte til, at samtlige demokratiske partier vedtog grundloven, og hvis jeg hørte til dem, der føler trang til at berige eftertiden med memoirer, ville et betydeligt afsnit af mine erindringer blive en beskrivelse af dette sammenspil — men nok herom i dag. Sikkert er det imidlertid, at vi alle ved afstemningen den 12. maj følte det, som en stor gerning var fuldbragt. Men uvisheden hvilede endnu over os, folkeafstemningen stod tilbage. Det var, ligesom man endnu ikke kunne begynde at tænke i et etkammersystems baner; så stærkt binder 100 års parlamentarisk tradition.

Men i dag er etkammersystemet virkelighed. Det vil sige, at det nu er inde på livet af os at skulle skabe ny parlamentarisk tradition på grundlag af en ny forfatning. Og det er noget meget vigtigt, for det gælder selv for en grundlov, der er så detaljeret som den danske, at det at holde grundloven ikke blot er at rette sig efter dens bogstav, men det er også at handle i dens ånd. Ja, spørgsmålet om, hvor længe en grundlov skal bestå, er måske aller mest afhængigt af, om lovgivningsmagten altid loyalt bøjer sig for det, der er grundlovens inderste mening.

Nu, da vi netop har sagt farvel til grund-

[Bertel Dahlgaard.]

loven af 5. juni 1915, tror jeg, det med fremtiden for øje er værdifuldt at erkende, at når denne grundlovs tokammersystem bukkede under, da skyldtes det mere end noget andet, at landstinget forsyndede sig mod det, der var 1915-grundlovens inderste mening, den idé, den byggede på. Man kan være uenig i denne idé, men man kan næppe bestride, at ideen i grundloven af 1915 var, at landstinget skulle kunne udskyde den endelige vedtagelse af et lovforslag, som folketinget havde vedtaget, men hvis en appel til folketingsvælgerne atter gav flertal for lovforslagets vedtagelse i folketinget, da måtte landstinget bøje sig for befolkningens to gange udtalte vilje. Havde landstinget i handling anerkendt dette som 1915-grundlovens idé, da ville landstinget have bevaret magtstillingen, medens det nu ved sine handlinger udfordrede den jævne mands retsfølelse og umiddelbare forståelse af begrebet folkestyre. Jeg har villet sige dette, netop fordi vi nu står overfor at skulle skabe nye parlamentariske traditioner.

Det er i år 75 år siden, Hørup udslyngede sine dristige ord: ingen over og ingen ved siden af folketinget. De ord, der dengang lød næsten revolutionerende, har alle demokratiske partier nu i enighed loftet op til at være grundlaget for Danmarks frie forfatning. Det, der nu står til os, det er at tænke på, at den, som ikke har nogen over sig, ja, ikke engang har nogen ved siden af sig, den må nødvendigvis være meget dygtig og have et stort mål af selvdisciplin. Jeg vil håbe, at det, der kommer til at præge etkammerets gerning, må blive grundigt arbejde, stræben efter klarhed i lovenes affattelse, mere form over tingets fremtræden og virkemåde — den blanding af jævnhed og værdighed, der skulle være naturlig for dansk væsen, og lad mig så endelig nævne den grundlovens mening, der er nedlagt i dens bestemmelser om folkeafstemning til bekræftelse eller afkræftelse af en vedtagen lov, og som udtrykker, at love af skelsættende betydning bør have en så stor tilslutning i folketinget, at der er overvejende sandsynlighed for et flertal også i befolkningen. Jeg bemærker mig, at regeringen netop i sin programudtalelse har givet udtryk for denne

opfattelse, når det om gennemførelsen af en folkepensionsordning hedder, at regeringen vil tilstræbe at samle bredest mulig parlamentarisk tilslutning til en sådan vidtgående reform.

Den nye grundlovs vedtagelse er imidlertid ikke blot udtryk for, at en forfatningsidé efter tre slægtsleds strid har sejret, den er tillige udslaget af en politisk magtfor skydning, der har fundet sted, siden 1915-grundloven blev gennemført. 1915-grundloven var et barn af den tid, da dansk politik havde taget form af permanent kamptilstand mellem to omtrent lige store blokke med venstre og konservative på den ene side og socialdemokrater og radikale på den anden i forbindelse med, at venstre og konservative besad flertallet i landstinget. Så længe de to partier bevarede denne magtstilling i landstinget, var al tale om en dyberegående forfatningsændring tale for døve øren. I 1936 faldt imidlertid skansen, og den første, der drog konsekvensen heraf, var Christmas Møller. Adskillige konservative, der bekæmpede hans grundlovspolitik i 1939, må i dag også på dette område erkende, at han havde et videre syn på den folkelige udvikling, end det i almindelighed er konservative beskåret.

Men den skete magtfor skydning kaster jo ikke blot sin farve over grundlovspolitikens forløb, den stiller sit spørgsmål både til dagens og morgendagens aktuelle politik. Er den opfattelse nu rigtig — og jeg tænker ikke, nogen vil søge at afkræfte den — at venstre og konservative aldrig mere vil opnå flertallet i denne sal, da må tanken nødvendigvis beskæftige sig med, hvad det egentlig betyder.

Det betyder formentlig, at der ikke mere, så langt øjet rækker, kan gennemføres, hvad vi i mere end en menneskealder har forstået ved moderat-konservativ politik, og da der heller ikke øjnes mulighed for et flertal for en socialistisk præget politik, bliver der i indenrigspolitikken rent logisk kun tilbage den tredje mulighed: den socialliberale fremskridtslinie, en betegnelse, man en tid havde råd til at spotte herhjemme, men som jeg forleden så at selv bladet „Børsen“ var nået til at karakterisere ikke blot som den tredje, men som den eneste naturlige mulighed.

Jeg skal ikke bestride, at der i enkelte

[Bertel Dahlgaard.]

spørgsmål kan ske afvigelse herfra, også i den økonomiske politik. Ingen vil benægte muligheden af, at socialdemokrater og konservative vil kunne finde hinanden her og der, således som Anders Vigen allerede har annonceret det i „Berlingske Tidende“, og vi hørte også i går, hvorledes det ærede medlem hr. Aksel Møller diskret bejlede til den socialdemokratiske regering i toldspørgsmålet; men hovedlinien økonomisk, socialt og kulturelt må iøvrigt blive den, jeg har nævnt.

Man kan så rejse det spørgsmål, hvem det fra tid til anden skulle tilfalde at danne regering under en sådan udvikling. Ja, derom er det vel ikke værd at fremsætte nogen forudsigelse. Det må vel afhænge af, hvorledes man arter sig til forskellige sider, men problemet var jo aktuelt for 14 dage siden. Der var afholdt et folketingsvalg, socialdemokratiet vandt 3 mandater, og venstre vandt 3. De konservative tabte atter et mandat, og det radikale venstre tabte det mandat, partiet vandt ved forårsvalget. Socialdemokratiet gik 58 000 stemmer frem eller ca. 7 pct., og venstres stemmetal gik frem med 43 000 eller med 9,4 pct. Hertil kom, at Knud Kristensen mønstrede 58 000 fribyttere, erobret bl. a. ved indhug på retsforbundets konjunkturryttere. Der kan altså ikke være tvivl om, at der var to sejrherre: socialdemokratiet og venstre. Heraf fulgte, at den nuværende statsministers tålmodighed måtte sættes på en hård prøve — og det var vel nok svært!

Lad mig straks sige, at når det radikale venstre under valgkampen og senere overfor kongen ligesom i 1950 tilrådede et alvorligt forsøg på at danne en regering på et meget bredt grundlag, var det ikke affødt af de øjeblikkeligt foreliggende situationer. Det er det radikale venstres opfattelse, at en underbygning og konsolidering af folkestyret peger mod flertalsregeringer, der hviler på et bredt grundlag, og som derfor kan tilføre folkestyret den stabilitet, som ellers i almindelighed må savnes — det er den samme vej, den ny grundlov peger —, og hindringen for en sådan udvikling er jo kun misforståede prestigehensyn.

Disse slagord, som venstre har strøet om sig med, at man ikke kan sidde i regering sammen med et parti, der har et andet

samfundssyn, medens man udmærket bag efter kan løse store, aktuelt foreliggende opgaver ved et nødvendigt samarbejde i folketinget med det samme parti, vil lidt efter lidt tabe deres værdi, fordi befolkningen ser deres tomhed. Det radikale venstre er af den opfattelse, at dansk folkestyres vej ud i fremtiden går gennem brydningerne i befolkningen mellem de tre grundanskuelser på længere sigt: den socialistiske, den konservative og den socialliberale, samtidig med, at der i regeringen og folketinget organiseres et samarbejde på bredt grundlag omkring de aktuelle opgaver, der er modne til løsning.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen er jo endnu den eneste indenfor venstre, der har haft mod til at pege på en sådan udvikling som et middel mod, at demokratiet styrer ind i nye kriser, når han f. eks. siger, at tiden kan gøre det naturligt, at liberale partier danner koalitionsregering sammen med socialistiske partier. Vi må efter min mening ikke tro, at vi i løbet af en menneskealder kan indføre det rene forholdtalsvalg og etkammerssystemet, samtidig med at vort samfund i bund og grund har skiftet karakter, og så fortsat gå rundt i de gamle forestillinger om en organisering af det politiske arbejde svarende til tiden forud for den første verdenskrig. Men de gamle forestillinger overlevede altså også det sidste regeringsskifte, og tanken om en regering dannet på bred basis afvistes i hvert fald af venstre, vel ikke direkte af socialdemokratiet. Må jeg her minde det ærede medlem hr. Aksel Møller om, at tanken om en sådan trepartiregering ikke er mere virkelighedstjærn, end at kongen allerede i 1950 opfordrede til dannelsen af en sådan regering, og at den daværende statsminister derefter gjorde et forsøg derpå.

Under disse forhold og med valgets resultat som baggrund gav det radikale venstre den tidligere statsminister, Erik Eriksen, tilsagn om, at partiet, hvis han dannede en ren venstre-regering, ikke ved dens fremtræden for folketinget ville deltage i en politisk aktion imod den. Vi ville for vort vedkommende give en sådan regering lejlighed til at føre sin politik frem. Når vi indtog det standpunkt, står det i forbindelse med, at vi for det første ikke anerkender den anskuelse, som det synes socialdemokratiet

[Bertel Dahlgaard.]

hælder til, at det største parti eller den største partikonstellation har en slags førstret til at danne regering, selvom partiet eller partikonstellationen ikke har flertal i folketinget. Dernæst fandt vi det ret og rimeligt, at der gaves den tidligere statsminister som leder af det parti, der havde den forholdsvis største fremgang, lejlighed til at søge en politik tilrettelagt, der kunne finde ørenlyd i folketinget.

I denne forbindelse var det heller ikke urimeligt at erindre sig de fortjenester, den tidligere statsminister ubestrideligt har indlagt sig ved gennemførelsen af den nye grundlov. Jeg kunne her tilføje, at den tidligere statsminister fra tid til anden også har udvist en forståelse for socialliberale synspunkter, som var husvilde i venstre, medens husguderne hed Madsen-Mygdal eller Knud Kristensen. Jeg håber ikke, denne anerkendelse fra min side vil kunne kompromittere det ærede medlem hr. Erik Eriksen overfor hans egne.

I og for sig er der ikke grund til yderligere at uddybe begivenhederne omkring regeringsskiftet. De konservative ville ikke på forhånd give et rent venstreministerium frit lejde, og retsforbundet anbefalede direkte kongen at overdrage til den nuværende højtærede statsminister, hr. Hedtoft, at søge en regering dannet, og de to partier må jo så, som de er venner til, dele ansvaret for begivenhedernes videre forløb.

Det ærede medlem hr. Aksel Møllers udtalelse i går gør dog, at jeg må føje enkelte bemærkninger til. Når man hørte det ærede medlems udtalelser om regeringsdannelsen, fik man et stærkt indtryk af, at de konservatives hedeste ønsker var at sidde i et ministerium med radikal støtte, og man fik et indtryk af den voldsomste forbitrelse over, at vi måtte afslå dette; men sådan er vel forsmåede bejleres følelser. Må jeg spørge: Har det ærede medlem hr. Aksel Møller slet ikke tænkt på, hvilken lidet flatterende stilling han ved sine udtalelser i går bringer sig selv i: han og hans partis ministre tryglende om at blive holdt oppe af os? Det radikale venstre, der af de konservative og deres presse under skiftende forhold er regaleret med næsten ethvert ukvemsord, man kunne finde frem, os inklinerer man for, om vi dog ikke nok vil være støttepiller for kon-

servative regeringspartnere. Har vi dog ikke haft det så rart sammen i 3 år? — Vi er virkelig ikke nogen konservativ drage, lyder det fra det ærede medlem hr. Aksel Møller. Og når vi afslår frieriet, bliver det ærede medlem grov og siger, at så må det skyldes mental formørkelse, der kræver lægebehandling. Jeg skal ikke gøre gengæld, men blot opfordre det ærede medlem til nu, så vidt det er muligt, at få nerverne i ro, så skal jeg anskueliggøre de fejltagelser, han gør sig skyldig i.

For det første: vi har ikke i 3 år stået i et politisk forhold til det ærede medlem og hans parti, som berettiger ham til at tro, at vi vil være kaudionister for en konservativt inspireret politik. Det ærede medlem har været medlem af en regering, som i udenrigspolitikken har fået sin støtte fra socialdemokratiet, og som er enedes med socialdemokratiet og os om en grundlovs politik, som vi er tilfredse med, og så er der iøvrigt i de 3 år ført en politik fra sag til sag, hvor alle betydende ting, der er gennemført, er tiltrådt både af socialdemokratiet og af os. Vi vil meget gerne vedstå, at det radikale venstre i betydelig grad har formidlet modsætningerne for at nå frem til enighed, og jeg skal også gerne bekræfte, hvad det ærede medlem hr. Poul Sørensen sagde på et konservativt møde forleden, at når det lykkedes så godt, skyldtes det hensynet til grundlovssagen.

Jeg siger også dette til det ærede medlem hr. Erik Eriksen. Bortset fra enkelte liberaliseringsspørgsmål er alt, hvad han har gennemført, virkeliggjort med socialdemokratisk støtte, og på de områder, hvor han og hans konservative handelsminister har nægtet at liberalisere, har han støttet sig til socialdemokratiet imod os.

Men vi ser slet ikke de konservative som en reaktionær drage — de er i det hele taget ikke frygtindgydende —, og vi forhandler gerne sagligt og venskabeligt med de konservative i det daglige arbejde, uanset om vi ofte vil være deres modstandere. Men vi ser det altså virkelig ikke som en naturlig opgave for os at bringe konservative ministre til verden, og derfor vil det ærede medlem hr. Aksel Møller måske nok forstå, at vi finder det mest passende, at det ærede medlems og hans partis tilnærmelser ikke bliver altfor påtrængende.

[Bertel Dahlgaard.]

Og så bliver der af spørgsmålet vedrørende regeringsdannelsen iøvrigt kun den kendsgerning tilbage, at de konservative satte sig imod dannelsen af en ren venstre-regering, og at retsforbundet ved at tilslutte sig socialdemokraternes og kommunisternes råd til kongen om, at det skulle overdrages hr. Hedtoft at søge en regering dannet, hindrede nye forhandlinger. Det fremgår jo tydeligt af oplysninger, der nu foreligger i venstres blad her i hovedstaden, at således er forholdet.

Jeg skal ikke i den anledning bruge stærke ord overfor det ærede medlem hr. Aksel Møller. De konservative må selv vælge deres stilling, men der er jo nok dem, der mener, at deres vrangvilje overfor tanken om et venstreministerium synes mere præget af rene og snævre partiinteresser end af hensynet til det, som de konservative ellers kalder borgerlig politik.

Jeg vender et øjeblik tilbage til den for så vidt mærkelige situation, at der ikke i Danmark kan føres en politik, bestemt af nogen af de største partigrupper her i landet. Det kan jo være højst irriterende, og det radikale venstre må almindeligvis være den, iritationen går ud over. Jeg vil gerne sige, at vi forstår godt denne irritation, og vi føler også med de irriterede, men på den anden side er det vel ikke så galt, set udfra landets interesser.

Nu har der gennem mange år været rent socialistisk flertal i de to andre skandinaviske lande, og jeg har ikke indtrykket af, at det er noget sådant, de såkaldt borgerlige længes efter, og der har også været tegn til, at socialdemokratiet, i hvert tilfælde i Sverige, ikke blot ser lyssider ved et sådant langvarigt socialdemokratisk flertalsstyre. Der er måske nogle her i salen, der vil erindre, hvordan Per Albin Hansson under krigen påpegede, at der var store betænkkeligheder derved, og det svenske socialdemokrati har da også, så snart [flertallet begyndte at vakle, skyndt sig at skabe et meget bredt flertal i samarbejde med et andet parti, bondepartiet, som skulle synes at ligge socialdemokratiet meget fjernt.

Derfor er det vel herhjemme det mest frugtbare, at alle tager den foreliggende situation til efterretning, og her kan det vel ikke nægtes, at situationen i udpræget

grad stiller sine spørgsmål til venstre. Vil venstre være en interesseret medarbejder i en socialliberal politik, dersom den nye regering i sit arbejde, stort set, holder sig på denne linie? Eller kan det tænkes, at venstre føler sig tiltrukket af at fastholde en venstre-konservativ blokpolitik, også som opposition, hvor de to partier, stort set, optræder som en enhed, og hvorved man vil søge igen at fastfryse dansk politik i de baner, man bevægede sig ad i Ole Hansens og Pipers dage, hvor der dog endnu var den mening i blokpolitikken, at der gennem landstingets flertal stod magt bag den, medens den nu som princip er uden perspektiv.

Hvad nu regeringens programudtalelse angår, kan det radikale venstre ikke her fremsætte bestemte tilsagn — dertil er mange af udtalelsens punkter holdt i for stor almindelighed, således at man ikke kan se, hvad udtrykkene konkret dækker over; men jeg kan sige, at vor stilling vil blive bestemt af rent saglige synspunkter overfor enhver sag, og vi håber, at regeringen vil lægge sin politik sådan tilrette, at det nye folketing kan gå ind til en rolig arbejdsperiode.

Den højtærede statsminister kender de synspunkter, vi nærer på de forskellige områder, og vi mener selvfølgelig, det vil være fornuftigt af regeringen at tage fornødent hensyn til dem.

Hvad angår det udenrigspolitiske afsnit af regeringens programudtalelse, vil det vist være mest rammende at sige, at det bebuder en vis vejrförändring. Når jeg sammenligner den nuværende udenrigsministers offentlige udtalelse i fjor sommer med programudtalelsens meddelelse om, at regeringen ikke mener, man nu skal modtage fremmede flyverstyrker på dansk territorium i fredstid, kan vi kun hilse förändringen med tilfredshed, og vi må håbe, at denne stillingtagen ikke senere vil blive fraveget. Det kan måske synes lidt underligt af mig at sige det, men vi ser også i den henseende kirkeministerens tilstedeværelse i regeringen som en betryggelse — og jeg tilføjer, at venstrebladet „Fyns Tidende“s særdeles tydelige tilkendegivelse forleden i denne sag også synes os værdifuld.

Vi forstår, at regeringen på grund af, at socialdemokratiet i 1951 tiltrådte 18 mæne-

[Bertel Dahlgaard.]

ders tjenestetidens indførelse, har været vanskeligt stillet, når spørgsmålet er om at imødegå de urimelige forhold, der er opstået både med hensyn til kaserneforhold og befalingsmandsspørgsmålet. Statsministerens erklæring i går viser jo også, hvor bundet han er af sin fortid. Det drejer sig her om forhold, som den tidligere regering burde have erkendt for år tilbage, og som burde have forhindret, at man hovedkulds styrtede sig ud i 18 måneders tjenestetidens gennemførelse. Jeg tillod mig i fjor under finanslovbehandlingen at sige, at det var en udfordring til den sunde fornuft at indkalde de unge til 18 måneders tjeneste, når vi vidste, at der manglede en trediedel af de befalingsmænd, der skal uddanne dem. Det radikale venstre fik da ikke fornøden støtte af socialdemokratiet — ellers var den tidligere forsvarsminister dengang blevet bremset.

Nu står vi midt i misæren. I denne forbindelse har jeg et spørgsmål til den højtærede forsvarsminister. Der er jo en ting, der er nogenlunde enstemmighed om blandt alle de unge, der i disse år har aftjent deres værnepligt, og det er, at der i visse perioder af uddannelsen sløses utilgiveligt med tjenestetiden. På det radikale venstres foranledning blev der i sin tid nedsat en kommission angående de værnepligtiges rationelle uddannelse, den afgav betænkning i 1950. Jeg vil gerne bede ministeren her i tinget give en redegørelse for, i hvilket omfang kommissionens forslag og henstillinger er ført ud i livet. Dernæst vil jeg spørge, om det ikke er ministerens agt at videreføre disse undersøgelser vedrørende tjenestetidens udnyttelse ud fra de erfaringer, der senere er høstet. Det vakte ikke ringe opmærksomhed, da der fra militær side for en måneds tid siden i et tidsskrift blev peget på det spild af tid, der finder sted indenfor værnene på grund af mangel på rationel tilrettelæggelse. Det siges direkte, at man i stedet for hovedkulds at indføre den forlængede tjenestetid skulle have gået den anden vej og gennem de mest effektive metoder have søgt at bibringe soldaterne deres militære uddannelse på kortest mulig tid, og man peger her på tidsstudier indenfor forsvaret med henblik på at effektivisere uddannelsen. Man bør med andre ord have

klarhed over spildtiderne, før man træffer bestemmelse om udvidelse af tjenestetiden. Regnes der med en spildtid daglig på et par timer, som man er tilbøjelig til at mene, repræsenterer det spildte værdier på et halvt hundrede millioner kroner årlig. Det er utroligt, hvad en forsvarsminister, der ikke mestrer sine ting, i disse år kan koste landet.

Jeg skal endnu sige, at enhver begrænsning af tjenestetiden og enhver reform til rationalisering og besparelse kan regeringen regne med det radikale venstres tilslutning til, og vi forbeholder os selv at tage et initiativ på disse områder, dersom der ikke fra regeringens side måtte komme til at foreligge forslag.

Det radikale venstre håber, at regeringens udtalelse vedrørende det udenrigspolitiske problem er udtryk for en mere selvstændig holdning end den, der kendetegnede den tidligere udenrigsminister, og at episoder som Danmarks tiltræden af Indokinaresolutionen og misforståelserne i forbindelse med Danmarks afstemning i FN vedrørende Kinas stilling indenfor FN fremtidig undgås.

Vi er overordentlig tilfredse med regeringens forsikring om, at den vil udnytte enhver mulighed for at støtte De Forenede Nationers fredsstiftende mission, og at det ligger regeringen på sinde i særlig grad at fremme NATO-landenes samarbejde vedrørende deres kulturelle og økonomiske velfærd, en side af NATOs virksomhed, som jo i de første fire år er trådt helt i skyggen af militære hensyn.

Vi håber, at regeringen ikke blot lover støtte på de her nævnte områder, men at der også fra udenrigsministeriet i højere grad end hidtil må udgå et initiativ under den nye udenrigsminister.

Regeringen siger i sin programudtalelse, at den vil tilstræbe en yderligere udvikling af det nære samvirke mellem de nordiske lande; jeg har haft et nært samarbejde med den højtærede statsminister om det, der her er nået gennem oprettelsen af Nordisk Råd, så jeg ved, hvor varmt denne sag ligger ham på sinde. Alligevel vil jeg gerne med et par ord uddybe det problem, der i programudtalelsen omtales i så almindelige vendinger.

Men må jeg først sige, at med hensyn til spørgsmålet om afgivelse til Island af de

[Bertel Dahlgaard.]

gamle islandske håndskrifter kan jeg give min tilslutning til de to regeringserklæringer, der er afgivet i fjor og i år af henholdsvis den afgåede og den nye regering, og jeg kan gentage den forhåbning, jeg udtalte i fjor: at denne sag nu meget snart må kunne bringes til afslutning på en måde, der tjener Danmark til ære, og som kan bringe vort broderfolk den dybe glæde, som håndskrifternes tilbagevenden til Island vil betyde.

Lad mig dernæst sige, at det forekommer mig, at vi med hensyn til de økonomiske spørgsmål og de fællesnordiske problemer, der knytter sig hertil, er nået til et punkt, hvor der nødvendigvis snart må skabes klarhed. I 1948 nedsattes et fælles nordisk udvalg for økonomisk samarbejde. Det skulle undersøge mulighederne for en fælles nordisk toldunion, mulighederne for nedsættelse af todsatserne, en begrænsning af de kvantitative handelsrestriktioner mellem de nordiske lande samt mulighederne for en udvidet arbejdsdeling og specialisering mellem landene i samarbejde med de erhvervsmæssige og faglige organisationer. I 1950 konstateredes, at overvejelserne vedrørende en toldunion ikke for tiden kunne føre til resultat. Udvalget begyndte da undersøgelser af begrænsede brancher og varegrupper i samarbejde med repræsentanter for de tre landes erhvervsliv, og disse undersøgelser har tilvejebragt et meget værdifuldt materiale.

Undersøgelserne har siden strakt sig over tre år, og spørgsmålet om den videre fremgangsmåde blev så genstand for en forhandling på Nordisk Råds møde i København i februar. Forhandlingerne resulterede i en enstemmig vedtagelse af en henstilling til regeringerne om at foranledige, at det fælles nordiske udvalg for økonomisk samarbejde fuldfører sine undersøgelser og, såsnart forholdene tillader det, eventuelt inden årets udgang, fremlægger en rapport til regeringen med en redgørelse for resultaterne og med udvalgets

konklusioner. Jeg vil nu gerne spørge den højtærede regering, hvor vidt udvalget er med sit arbejde, og om der kan ventes en afslutning af arbejdet inden årets udgang, således som Nordisk Råd antydede det var ønskeligt.

Man må nødvendigvis overveje de nordiske samarbejdsmuligheder i lyset af de samarbejdsplaner, der iøvrigt optager sine i Europa og i verden som helhed. Det er ikke lyse udsigter, der møder os på toldpolitikens område, når man betragter de nu standende forhandlinger indenfor GATT-overenskomsten. Man taler om liberalisering, men med den bagtanke, at de kvantitative restriktioner jo altid vil kunne erstattes af høje todsatser. En enkelt passus i den nye regerings programerklæring kunne tyde på, at der næres lignende tanker her; men det er der vel ingen grund til at uddybe ved denne lejlighed.

Jeg skal i det hele taget ikke komme ind på alle de komplicerede problemer, der knytter sig hertil, og heller ikke fordybe mig i det for Europa afgørende, om USA, når den nedsatte ekspertkommission derovre i løbet af et år eller to har afsluttet sit arbejde, vil afvikle den højprotektionisme, som ellers vil gøre det indbyrdes amerikansk-europæiske forhold uløseligt. Men det forekommer mig, at de nordiske lande midt i hele denne uklare situation nu må klare sig deres indbyrdes stilling: om talen om et nært økonomisk samarbejde kun har været mundsvejr, eller om der ligger alvor bag i alle de tre lande.

Jeg tillod mig på det nordiske interparlamentariske møde i Oslo at pege på, at de nordiske lande i hvert tilfælde må regne med to linier i samarbejdsplanerne ude i verden. På den ene side en kontinental europæisk med tendenser henimod overenskomst mellem Benelux, Vesttyskland, Frankrig og Italien, hvor Holland vil have mulighed for at få fortrinsstilling fremfor de nordiske lande. På den anden side Englands og det øvrige sterlingområdes samarbejde. Hvor findes de nordiske lande

[Bertel Dahlgaard.]

i dette billede? Sverige er jo det af de nordiske lande, som bedst kan være sig selv nok, Sverige besidder en del af de vigtige råstoffer, Sverige er selvforsynende med levnedsmidler, Sverige har en relativt moderne industri. Vi danske har vore store økonomiske interesser vestpå, men vi har visselig også et stærkt behov for udvidet samarbejde med et Kontinentaleuropa, også for at formindske vor afhængighed af England. Med andre ord: Danmark står på en måde med et ben til hver side. I Norge har der i efterkrigstiden været tendenser i retning af en stærk orientering mod England, og der er vel fremdeles en betydelig norsk interesse i nærmere tilknytning til sterlingområdet, måske også med henblik på lettere adgang til kapital.

Man kan efter mit skøn ikke lukke øjnene for, at der foreligger muligheder for en splittelse af de nordiske landes udenrigspolitik også på det økonomiske område. Derfor synes jeg, at man må besinde sig på, om man vil imødesee en sådan yderligere splittelse, eller om man meget snart vil gå ind i et målbevidst nærmere økonomisk samarbejde. Jeg kan ikke se rettere, end at hvis der ikke åbner sig muligheder for et resultatrigt internationalt samarbejdssystem, vil de nordiske lande komme til at stå overfor valget: enten yderligere splittelse eller et nært nordisk regionalt samarbejde, der kan gøre de nordiske lande til en stærkere faktor i en verden, der deler sig i regionale områder. Vanskelighederne ved at samle alle de tre nordiske lande i et sådant samarbejde skulle nødvendigvis beslaglægge så lang tid, at tiden for anden orientering er forpasset, dersom vanskelighederne ikke overvindes.

Når jeg derefter vender mig til regeringens udtalelse om den kommende reformpolitik, så hilser det radikale venstre med tilfredshed, at regeringen med henblik på udstykningen vil søge statens forkøbsret anvendt i større omfang, og at man vil foreslå den anvendt også på de såkaldte frie landbrugsarealer. På grundlag af godsernes anmeldelser nu til 1. oktober om afgivelse af jord og anmeldelserne fra de små husmandsbrug, der ønsker tillægsjord, vil vi snart kunne få en værdifuld oversigt til belysning af vigtige sider af udstykningsproblemet. Med

den jord, der herefter vil blive afleveret fra godserne, og med en betydelig stærkere udnyttelse af forkøbsretten vil der sandsynligvis blive betydelige udstykningsmuligheder i den nærmest kommende tid, og hertil kommer de bidrag, landvindingen kan give i kommende tider.

Det radikale venstre mener ligesom husmandsforeningerne, at forkøbsretten er den vej, der må betrædes i størst muligt omfang, og når hr. Pinstrup også giver udtryk for, at han gennem forkøbsretten og landvindingen ønsker udstykningen fremmet så stærkt, som jordlovsudvalget overhovedet magter at administrere udstykningen, så virker ærlig talt hans forargelse overfor husmandsforeningernes ønsker kunstig og uægte. For at få fodfæste for sin argumentation lægger hr. Pinstrup noget ind i husmandsforeningernes udtalelse om familiesalg, som den aldrig har indeholdt. Der er ingen, der vil hindre, at slægtgårde går i arv, men hr. Pinstrup ved meget godt, at en betydelig del af de største ejendomme sjældent kommer ud i den frie handel, og derfor vil en uændret bibeholdelse af de nugældende regler medføre, at udstykningen i al fremtid væsentligt vil ske fra bøndergårdene, medens ejendommene med de store jordtiliggender bliver uberørt. Det kan vel ikke være meningen, og det er i hver tilfælde ikke det radikale venstres mening. Men vi vil nu på grundlag af de oplysninger, der snart kommer til at foreligge, kunne skønne over, i hvilket omfang ændringer bliver ønskelige.

Vort program for den fremtidige jordudstyknings er, at de unge, der har lyst og evne til at blive ved landbruget, skal have mulighed derfor, ligesom der må skabes mulighed for tillægsjord til de for små brug. Med det program er der i og for sig ikke brug for nogen imødegåelse af professor Dichs profetier. Skulle de gå i opfyldelse, så der ikke bliver ungdom nok til at overtage landbrugsejendommene, så standser udstykningen jo af sig selv, men iøvrigt anser jeg disse profetier for virkelighedsfjerne. Det er ikke muligt at operere med bestemte talstørrelser, der angiver efterspørgslen langt ud i fremtiden, da efterspørgslen er afhængig af en række faktorer, som vi ikke kender, herunder jordprisen, prioriteringsforholdene, omsæt-

[Bertel Dahlgaard.]

ningshastigheden, efterspørgslen fra landbrugsuddannede, der tidligere har forladt landbruget o. s. v.

Vi bemærker os, at regeringen ikke i sin udtalelse har omtalt vanskelighederne ved ejerskifte for de bestående statshusmandsbrug under de nuværende prioriteringsforhold, men jeg går ud fra, at den højtærede landbrugsminister er rede til en nærmere forhandling herom med henblik på suppleringslån og adgang til at give pant for efterfølgende lån. Men hele dette spørgsmål om prioriteringsforholdene ved ejerskifte angår ikke blot statshusmandsbrugene. Det er blevet et kardinalpunkt for hele landbruget og for landbrugets ungdom. De bestående prioriteringsforhold spærrer for det generationsskifte, der er nødvendigt for de gamle, men som for ungdommen er hele fremtiden. Den nuværende tilstand kan simpelthen ikke opretholdes. Enten må der fra den nedsatte realkreditkommission snart foreligge forslag, eller også må der indtil videre indenfor forsvarlige grænser findes vej til at give lån til supplerende af kreditforeningslånene. Det måtte så ske uden rentetab for staten.

Med hensyn til den kommende trustlovgivning vil jeg udtale håbet om, at forslag herom meget snart vil kunne forelægges, så at arbejdet kan tilendebringes allerede i denne samling. En trustlovgivning er jo ikke en tvangslovgivning, men en lovgivning, der frigør for tvang, som søges indført ved anvendelse af organisationsmagten. Det er selvfølgelig ikke således, at enhver organisationsmæssig aftale er skadelig. Mange aftaler indenfor erhvervslivet er nyttige og fremmende for ordnede forhold, der er i alles interesse, men hvor der er tale om at begrænse eller afskaffe en sund konkurrence, må samfundsmagten selvfølgelig værge friheden. Ikke blot forbrugerne, men også i stort omfang de mindre næringsdrivende indenfor handel og håndværk kan tale med om, hvad en ukontrolleret monopolmagt betyder. Da både regeringen, venstre og det radikale venstre på dette område har udtrykt formålet for en sådan lovgivning omtrent på samme måde og der nu foreligger en så grundig udredning fra trustkommissionen, skulle det ikke være vanskeligt at nå til enighed.

Hvad bolig-, bygge- og lejeproblemerne angår, har den tidligere boligminister jo efterladt disse problemer uløste i et omfang, som nu stiller hans efterfølger og folketinget overfor efterkrigstidens vanskeligste opgave. Jeg ser, at det ærede medlem hr. Aksel Møller i en artikel siger, at nu stod han lige foran de store muligheder for at løse disse problemer, men i dette heldige øjeblik blev han netop fjernet fra stillingen. Ja, det må virkelig være ærgerligt, når man i 3 år har tumlet med store opgaver, som under ens hånd blot er blevet vanskeligere for hvert år, da netop at skulle standse arbejdet lige på det tidspunkt, man har fået øje på løsningen! Jeg lagde mærke til, at den tidligere statsminister, det ærede medlem hr. Erik Eriksen, i går meget stærkt understregede, at ministre ikke blot skulle dømmes på deres gerninger, men også på deres manglende gerninger. Ja, det er i sandhed rigtigt.

Megen sagkundskab er i disse år anvendt på værdifulde udredninger, men hvad er det hele blevet til? Med vinterbyggeriet er der sket en svag begyndelse. Afgrænsningen mellem faglærte og ufaglærte strides man endnu om. Anvendelsen af nye byggemetoder og nye materialer modvirkes ofte af både mestre og svende, så at den billigørelse, de tekniske fremskridt giver mulighed for, ikke trænger igennem. Standardiseringen synes standset på halvvejen. Spørgsmålene vedrørende den fremtidige finansiering står stadig hen, skønt de ændrede forhold må opfordre til en ny orientering. Priserne på adskillige byggematerialer er stærkt aftalebestemt, og endelig er boligbyggeriet mindsket på grund af materialernes og arbejdskraftens anvendelse i det militære byggeri. Hvert af disse spørgsmål er forhandlet i det uendelige, men en samlende hånd har ikke grebet omkring problemerne.

Jeg håber, at den nye boligminister vil behandle disse spørgsmål i sammenhæng og tilrettelægge en plan, der koordinerer alle disse bolig-, bygge-, sanerings- og lejeproblemer. Ingen af de parter, der må inddrages i disse overvejelser, kan vente at få deres vilje, men alle vil vinde ved at bidrage til en fælles plan.

Det radikale venstre tilsiger boligministeren medarbejderskab overfor denne store opgave. Vi vil med særlig iver medvirke til en ordening, der kalder på det initiativ, som

[Bertel Dahlgaard.]

vil kunne billiggøre byggeriet, og som vil kunne modvirke de meget stærke kræfter, som i øjeblikket over en bred front holder omkostningerne oppe over det nødvendige. Må jeg i denne forbindelse sige, at vil man sikre et sundt prisleje på en række af byggeartiklerne, da må man gå til en øget liberalisering på disse områder. Såsnart man åbner lidt for tilførsler udefra på visse områder, vil det rette prisniveau nærmest komme af sig selv.

Jeg skal iøvrigt sige, at erfaringerne fra anvendelsen af loven af 5. april 1952, som det radikale venstre i sin tid tog initiativet til, efter vort skøn viser, at denne lovgivning yderligere må udbygges som led i den kommende byggestøttelovgivning. Jeg vil gerne henstille til den højtærede boligminister, at den nuværende byggestøttelov forlænges midlertidigt, i hvert tilfælde et halvt år, så der bliver den fornødne ro til behandling af den nye lovgivning, og således at der ikke fremkommer en afbrydelse i boligbyggeriets normale forløb.

Må jeg endelig sige til den højtærede boligminister, at jeg håber, at han som indenrigsminister vil sætte al sin energi ind på snarest at nå frem til en omfattende hovedstadsordning, der virkelig gør det samarbejde mellem kommunerne i hovedstadsområdet, som er af så afgørende betydning for disse kommuners liv og velfærd, og at han ligeledes mest muligt fremmer den samlede trafikordning for hovedstaden, som han selv i de sidste år fra ledende plads har arbejdet med. Jeg vil gerne bede den højtærede minister give tinget en redegørelse for, på hvilket stadium planlægningen på disse to vigtige områder befinder sig.

Til programudtalelsens afsnit om kommende sociale reformer bemærker jeg, at regeringen angiver sit hovedsynspunkt således, at den finder, at en rimelig andel af den stigende nationalindkomst bør anvendes til påtrængende sociale og kulturelle reformer. Det er en sund betragtning, og den kan det radikale venstre tiltræde. Den understreger, at det er produktionens størrelse, det samlede udbytte af nationens økonomiske virksomhed, der er grundlaget for de sociale fremskridt. På den anden side synes jeg, udtalelsen glemmer, at spørgsmålet om muligheden for sociale fremskridt ikke

blot foreligger, når nationalindkomsten stiger, men at der også under en konstant nationalindkomst her foreligger et problem. Muligheden for sociale reformer er også afhængig af, hvor stor en del af nationalindkomsten der anvendes til uproduktive udgifter. Jo større del af nationalindkomsten der anvendes til uproduktive udgifter, des mindre mulighed er der for at hævde eller eventuelt hæve den sociale standard. Det er her, vi møder de to konkurrerende formål: oprustningen med sine 1 000 mill. kr. og den sociale lovgivning med sine 700 mill. kr. Når vi står overfor en så stor opgave som indførelsen af en folkepensionering for alle, bliver det nødvendigt ikke blot at trække vekslers på en ukendt fremtidig stigning i nationalindkomsten, men også at anvende en mindre del end nu til uproduktive udgifter. Ellers vil de store løfter ikke kunne indfries.

Vi ønsker arbejdet med folkeforsikringen fremmet. Vi ønsker invalidernes forhold taget op til særlig behandling, og vi kan medvirke til en forbedring af alders- og invaliderentemodtagernes kår, idet der så kan forhandles nærmere om formerne derfor.

Vi hilser med stor tilfredshed nedsættelsen af en kommission om sygeforsikringen. Det bør pålægges den at arbejde hurtigt. Den nuværende sygekassegrænse er et forældet skel, og en forenkling af sygeforsikringens hele administration er stærkt påkrævet og vil kunne medføre store besparelser.

Jeg takker for, at regeringen vil imødekomme det radikale venstres ønske om nedsættelse af en lønningskommission med det formål at nå frem til den revision og forenkling af lønningsloven, som både tjenestemændene og staten er interesseret i, og som endeligt kan løse de tjenestemandsspørgsmål, der længe har stået på dagsordenen. Det er vort håb, at det nu endelig kan opnås, at tjenestemændenes løn fastsættes uden hensyn til ægteskabelig stilling.

Hvad programklæringens udtalelser om skattereformer angår, da er de lidet klare, så jeg foretrækker at vente med dyberegående betragtninger, indtil vi mødes med giraffen. Vi går ud fra, at det er meningen at gå til en omfattende og ikke en stykkevis reform. Kun den omfattende reform afgiver mulighed for den tiltrængte forenkling og

[Bertel Dahlgaard.]

bertelalisering. Jeg kan sige, at vi vil tilslutte os en udvidet fradragsret for pensionsbidrag. Vi ønsker en samlet reform af børnefradrags- og børnetilskudsreglerne. Vi mener, at en skattereform må bringe skattelettelse for mellemstanden, og vi ønsker øget adgang til skattelempelser for unge i de første år, de har selvstændig bedrift, samt skattebestemmelser, der animerer unges opsparing.

Med hensyn til amtsskatterne, som programudtalelsen ikke nævner, mener vi, at der gennem den fælleskommunale udligningsfond eller staten samt gennem vejfonden må ske en større refusion til amtens sygehusudgifter og udgifterne til vejene. Jeg skal tilføje, at vi mener, at vejfondens bidrag til sognevejenes vedligeholdelse også må forhøjes. Der er opsamlet store midler til dette formål, og det har undret mig meget, at venstre hidtil har været uvillig på dette punkt.

En skattereform giver altid anledning til overvejelser med hensyn til skattebyrdens fordeling, og det må også ske nu. Jeg bemærkede mig, at den socialdemokratiske ordfører sagde, at det afgørende her er ikke skattefradragsretten. Nej, det er det, det radikale venstre hele tiden har sagt. Og så skal jeg iøvrigt føje til, at som helhed skal man ikke vente det radikale venstres bistand til at forøge skatterne; det må nu gå den anden vej.

Jeg skal til slut fremsætte nogle almindelige bemærkninger om den økonomiske stilling. Det ligger ganske klart, at Danmark har været i økonomisk fremgang det sidste halvandet år. Tre forhold har bidraget hertil. For det første er der ingen tvivl om, at den ekstraordinære lovgivning, som gennemførtes i efteråret 1950 og foråret 1951, i det store og hele var et rigtigt middel overfor valutakrisen. Derefter har den indtrådte forbedring i bytteforholdet med udlandet virket stærkt, og endelig har to gode høstår været afgørende. Værdien af disse to års høst udover det almindelige udgør lige så meget som hele valutafremgangen i de to år.

Vi må altså ikke blive i for høj grad lysseere på grund af denne valutafremgang. Den skyldes i betydelig grad held; og fremtidig modgang af grunde, vi heller ingen indflydelse har på, kan hurtigt igen opluge

gevinsten. Nationalbanken har vel i øjeblikket en nettovalutabeholdning på knap 400 mill. kr., efter at der i år er betalt store ekstraordinære afdrag på den udenlandske gæld. Vor store dollarbeholdning er særlig bemærkelsesværdig. Men alt i alt er den nævnte valutabeholdning jo særdeles beskedent, og det første vindstød udefra kan rive den væk. Derfor er udsigterne for den internationale konjunkturudvikling så afgørende for os, og her vil igen prisudviklingen i De Forenede Stater være den dominerende faktor.

Det vigende prisniveau har hos mange fremkaldt det spørgsmål, om det er forløber for en dybtgående depression, og man har i denne forbindelse peget på, at der nu i Amerika er en begyndende nedgang i oprustnings krav, at de amerikanske forbrugeres behov fra krigstiden nu skulle være tilfredsstillet, og at endelig købene på afbetaling, der har så stor betydning derovre, har nået et hidtil ukendt omfang, så der må ventes et nedsat forbrug. På den anden side henviser man til en række faktorer, der trækker i modsat retning, herunder bl. a. at det offentlige under højkonjunkturen har holdt sig tilbage med hensyn til investeringer på en række områder: hospitaler, skoler, kraftanlæg o. s. v., som man nu kan sætte i gang, ligesom nye opfindelser og tekniske fremskridt stadig skaber nye behov i befolkningen og derfor ny efterspørgsel og ny produktion. Hertil kommer stabiliseringspolitikken overfor landbruget og lønningernes større stabilitet end tidligere. Eet synes i hvert tilfælde sikkert: at der i De Forenede Stater for tiden er en stærk tro på evnen til og en stærk vilje til at mestre konjunkturbevægelserne, så der ikke bliver tale om en egentlig depression, men kun om en mildt forløbende tilpasningsproces til et noget lavere niveau. Jeg tør ikke skønne over, hvorledes til syvende og sidst kræfterne vil afbalancere hinanden, men det er vel rigtigt for os også at regne med den mulighed, at kræfterne ikke helt lader sig beherske. Verdens produktionskraft i dag er jo af en fantastisk størrelse, og opstår der en dag af en eller anden grund hos menneskene en tro på, at et væsentligt prisfald er forestående, da er det så umådelig depressive kræfter, der herved mobiliseres.

[Bertel Dahlgaard.]

Men overfor alle tænkelige muligheder er der een ting, der for Danmark står fast, nemlig at vi må sætte alt ind på at styrke landets konkurrenceevne. Det er erhvervenes og organisationernes, det er regeringens og folketingets opgave. For erhvervene betyder det moderniseringer, rationaliseringer, øget samarbejdsvilje mellem arbejdere og funktionærer og arbejdsgivere og større bevægelighed på arbejdsmarkedet. Jeg lagde mærke til, at den socialdemokratiske ordfører sagde: en større bevægelighed på arbejdsmarkedet forudsætter en høj og stabil beskæftigelse. Jeg tror, det ærede medlem, hr. Poul Hansen (Kalundborg) ved nærmere overvejelse vil erkende, at forholdet er lige det omvendte: at betingelsen for fuld beskæftigelse er, at der findes en tilstrækkelig bevægelighed på arbejdsmarkedet.

For regering og folketing er opgaven at støtte alle de kræfter, der trækker i den retning, jeg her har nævnt. Her kommer i første række arbejdet for at udnytte alle eksportmuligheder på gamle og nye markeder. Vort eksportkreditsystem bør udvikles, så det også giver vore specialiserede mindre virksomheder en større chance. Jævnside med udnyttelsen af eksportmarkederne må gå liberaliseringens fortsættelse. Vi taler nok om her i landet, at vi har liberaliseret 76 pct. af vor import, men dette tal dækker jo over en liberalisering af ca. 95 pct. for råstoffer, 80 pct. for fødemidler og foderstoffer og kun 60 pct. for færdigvarer, d. v. s., at de 40 pct., der her ikke er liberaliseret, omfatter størstedelen af vort hjemmemarked, som altså i omfattende grad er unddraget konkurrence udefra.

I denne forbindelse vil jeg gerne spørge den højtærede handelsminister, om hun forbereder en videre afvikling af deponeringsordningen. Den højtærede handelsminister har jo præsenteret sig som forbrugernes minister, og hun er selvfølgelig derfor opmærksom på, at deponeringsordningen betyder en ikke ubetydelig fordyrelse af de pågældende varer, og endvidere, at den i foråret påbegyndte afvikling af deponeringen synes i alle henseender at have været forsvarlig.

I forbindelse med vore produktions- og eksportinteresser glædede det mig meget, at regeringen giver tilsagn om, at de resterende Marshallmidler skal anvendes til finansiering af produktionsfremmende moderniseringer, og på en sådan måde, at der herigennem skabes, hvad vi kalder revolverende fonds — som en stadig rindende kilde til styrkelse af fremskridtene indenfor erhvervslivet.

Må jeg slutte med at sige, at vi har i de sidste måneder glædet os over, at arbejdsløsheden har været mindre end i lange tider; men her bør vi jo ikke glemme, at den ringe arbejdsløshed må ses i lyset af, at 30 000—40 000 mand af landets bedste arbejdskraft er beskæftiget ved uproduktivt arbejde gennem militære indkaldelser og beskæftigelse indenfor rustningsområdet. Det er en beskæftigelse, som ikke skaber nye værdier eller nyt arbejde, det er netop ikke det, som det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) talte om og lyste efter: produktiv beskæftigelse. Det radikale venstre vil meget håbe, at regeringen også lader dette indgå i det billede, den danner sig af landets fremtidsmuligheder.

Aksel Larsen: Det ærede medlem hr. Aksel Møller påtalte i går to mangler ved denne debat. Det ærede medlem fandt, at det var en mangel, at debatten bliver hugget over i to dele ved, at man skyder nogle dage ind mellem ordførernes taler og regeringens svar. Jeg kan kun give det ærede medlem ret, men hvis jeg ikke husker meget fejl, har man også haft den praksis under den afgæede regering, og så får man da håbe, at dette ikke er et synspunkt, det ærede medlem hr. Aksel Møller har anlagt, blot fordi han er kommet i formel opposition, men at det er udtryk for en virkelig omvendelse.

Den anden anke, det ærede medlem hr. Aksel Møller rettede mod debatten, var tendensen hos ordførerne til at tale efter manuskript. Jeg har let ved at imødekomme det ærede medlems ønske om ikke at benytte manuskript, men jeg kan ikke love, at hele min tale bliver så koncentreret og flydende som de sidste 10 minutter af det ærede medlem hr. Aksel Møllers tale, der virkelig var så koncentreret og flydende, at hvis man ikke måtte vide bedre, fik

[Aksel Larsen.]

man indtryk af, at det var en fortrinligt gennemført oplæsning af et manuskript.

Jeg finder imidlertid, at der er en tredje mangel ved denne debat, en mangel, som desværre ikke kan afhjælpes. Det er den, at der ikke har været folketingsmøder i sommer, og at vi har skiftet regering, umiddelbart før denne debat påbegyndtes. Det gør det rent praktisk vanskeligt, ja, det udelukker rent praktisk, at vi her får en debat om det, der er sket i sommer, og om den afgæede regerings politik og gerninger. Dette var i allerhøjeste grad ønskeligt, men når vi nu har en ny regering, der har fremsat sin programerklæring, og når vi har et valg og et valgresultat at tage stilling til, så er man jo tvunget til at bruge den væsentlige del af sin tid til at tale om situationen, som den er nu, og om denne regerings politik og fremtidsudsigter.

Det er beklageligt, men sådan er det.

Der er jo ellers sket adskillige ting i sommer, som det kunne være nyttigt at beskæftige sig med, og der er sket sådanne begivenheder og truffet sådanne beslutninger, at folketinget ubetinget burde have været indkaldt til møde i sommer for offentligt at drøfte problemerne og tage stilling til dem, men det har man altså ikke villet, man har foretrukket at ordne sagerne ved hemmelige forhandlinger mellem regeringen og visse partiformænd, ved hemmelige forhandlinger i det udenrigspolitiske nævn og ved forhandlinger og beslutninger i finansudvalget, hvadenten det så holdt sine møder her i huset eller på Hotel de France eller et andet sted efter en af finansudvalgets mere eller mindre hyggelige skovture.

Man har på den måde, gennem sådanne aftaler mellem regeringen og visse partiformænd eller gennem forhandlinger eller beslutninger i finansudvalget, vedtaget adskilligt, som burde have været drøftet offentligt, før afgørelsen faldt, og som burde være afgjort i folketinget og ikke i det udenrigspolitiske nævn eller i finansudvalget. Jeg kunne nævne en masse eksempler, men for at anskueliggøre, hvad jeg tænker på, vil jeg kun erindre om finansudvalgets tiltræden af landbrugsministerens forslag om bevilling på ca. 12 mill. kr. til det reelle formål at forhindre eller såvidt muligt for-

hindre fald i kornpriserne. Det var ganske utvivlsomt et lovgivningsområde, men man ordnede det i finansudvalget. Jeg kan nævne bevillingerne til militære anlæg, som trods en muligvis kortvarig socialdemokratisk sabotage af dem alligevel fik et sådant omfang, at man også her må sige, det havde været rigtigt, om man havde forelagt sagen i folketinget. Og jeg kan nævne sådan et eksempel som statsministerens af finansudvalget, såvidt jeg forstår, enstemmigt tiltrådte forslag om bevilling af årlige til et medlem af det kongelige hus. Enhver ved, at denne bevilling er vedtaget under absolut grundlovsstridige former, og hvis det ikke var, fordi det er fuldkommen brødløst, eftersom de fem partier i finansudvalget må formodes at have tiltrådt det, ville jeg føle det som min formelle parlamentariske pligt her at stille forslag om, at den afgæede statsminister skulle for rigsretten i anledning af, at han brød grundloven så omgående, efter at den var blevet vedtaget.

Man taler så meget — og med rette — om finansudvalgets magtstilling. Ja, det har vi fået illustreret netop gennem denne sommer, hvor finansudvalget har foretaget en hel række bevillinger, som det hverken formelt eller reelt har kompetence til. Det er jo sådan, at der i grundlovens § 46, stk. 2, udtrykkeligt står, at ingen udgift må afholdes uden hjemmel i den af folketinget vedtagne finanslov eller i en af folketinget vedtaget bevillingslov eller midlertidig bevillingslov. Det er altså ganske indlysende, at hvis man vil henholde sig til denne grundlovsparagraf, kan finansudvalget overhovedet ikke vedtage bevillinger; der kan ikke lovgives af finansudvalget. Man har gjort det lystigt hidtil, og jeg synes efterhånden, det bliver grovere og grovere. Jeg benytter anledningen til at påtale det, som jeg i sin tid påtalte det, da vi havde forfatningsdrøftelserne, og vil vedblive at arbejde for en ændring af denne urimelige og grundlovsstridige praksis. Jeg vil samtidig sige, at de mange kønne ord om demokrati, om drøftelse i fuld offentlighed af problemerne o. s. v., som vi hører fra tid til anden, og som vi hørte i går fra det ærede medlem hr. Poul Hansen (Karlundborg), er såmænd ikke så forfærdelig meget værd, når man fortsætter med den

[Aksel Larsen.]

hittidige praksis dels i finansudvalget og dels gennem regeringens forhandlinger med enkelte partiformænd eller i det udenrigs-politiske nævn for at undgå, at sagerne kommer frem i folketinget.

Videre vil jeg sige, at det ville være ønskeligt, om der var tid til og mulighed for her virkelig at gøre op med den afgæede regering, ikke mindst på grund af dens politik i sommer. Men jeg erkender altså, at tiden er ikke til det, og et sådant opgør må så vente, til vi kommer til de enkelte spørgsmål gennem behandling af forskellige lovforslag, som gør det muligt også at tage stilling til regeringens gerninger i den forløbne sommer.

Hvad valgresultatet og diskussionen om regeringsdannelsen angår, vil jeg sige, at krumspringene før og efter valget kan ikke forbavse; men det gør dem jo ikke mere tiltalende. Det var en fortsættelse af krumspringene fra valget i april, hvor regeringspartierne på den ene side og socialdemokratiet på den anden side var gået ud til vælgerne, ikke med tale om grundlovssagen, men med den forklaring, at vælgerne med deres stemmeafgivning skulle afgøre et eneste spørgsmål: om regeringen skulle skifte. Ja, vælgerne udtalte sig for et skifte, og i hvert fald formelt rettede regeringen sig efter det derved, at den demissionerede. Men så viste det sig, at der kom ikke noget skifte, fordi det parti, der havde krævet regeringsmagten, blev bange for sin egen skygge, foretrak at vente, og regeringen fik lov til at blive siddende.

Denne måde at operere på er fortsat sommeren igennem. Såvidt det er blevet oplyst, forelå der efter 5. juni den situation, at der var forslag om indkaldelse af folketinget, således at folketinget kunne tage stilling til, om regeringen skulle forblive eller skulle gå. Men det blev ikke til noget — efter hvad jeg har ladet mig meddele, fordi socialdemokratiets ledelse i en forhandling udtrykkeligt erklærede, at man havde intet ønske om folketingets indkaldelse. Man ønskede altså ikke at forkorte regeringens liv. Spillet fortsatte under valgkampen, og det forsøgtes fortsat efter valget den 22. september, indtil det endte med det eneste logiske resultat: den nuværende regering.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen siger, at denne regering er ingen logisk følge af valget. Jeg forstår godt, at han føler trang til at sige det rent agitatorisk i øjeblikket, jeg begriber blot ikke, at han ikke kan se, at han derved slår sig selv på munden. Det ærede medlems og de tidligere regeringspartiers agitation under valgkampen var den samme som i foråret, at hvis der ved valget skete en mandatmæssig forskydning til ugunst for regeringen og til gunst for socialdemokratiet, så ville vi få en socialdemokratisk regering — og dermed basta. Ja, alene under disse omstændigheder var det en logisk følge af valget, at regeringen måtte gå, og at vi måtte have en socialdemokratisk regering.

Man har forsøgt at tilsløre denne kendsgerning ved at tale om stemmefordelingen og i denne forbindelse tale om partiet de uafhængiges spildte stemmer. At de uafhængiges stemmer blev spildt, skyldes jo en valglov, som i hvert fald de tre partier her i tinget direkte har stemt for, en valglov, som iøvrigt også er i strid med grundloven. Men at denne valglov overhovedet kunne blive til noget, det har ganske vist de radikale og retsforbundet medskyld i, eftersom de indgik på det ikke helt rene forlig i statsministeriet under slutningen af forhandlingerne i forfatningskommissionen, i henhold til hvilket venstre og de konservative *skulle* støtte socialdemokratiet i at indføre en paragraf i valgloven, som forhindrer en retfærdig mandatfordeling, og retsforbundet og de radikale skulle undlade at gøre, som de hidtil havde hævdet at ville gøre, nemlig at kæde deres stilling til grundloven sammen med deres stilling til valgloven. Derfor har vi fået den valglov, vi har, og det er lidt mærkværdigt, at de partier, der under valgkampen agiterede med stemmespild, men som selv har været med til at lave den valglov, som er skyld i, at mange stemmer blev spildt, nu bagefter kommer og forsøger at indkassere disse stemmer som begrundelse for, at den gamle regering burde være blevet siddende. Jeg minder om, at under hele valgkampen hørte vi, at hvis der skete en mandatmæssig forskydning til fordel for socialdemokratiet, fik vi en socialdemokratisk regering. Derfor, hvis der var den mindste smule ærlighed deri, måtte man dog efter valget og efter

[Aksel Larsen.]

den mandatmæssige forskydning, der skete, tage hensyn til, hvad man har sagt til vælgerne under valgkampen, og lade den socialdemokratiske regering komme til.

Dette er jo også en af årsagerne til, at kommunisterne anbefalede at overlade regeringsdannelsen til socialdemokratiet. Vi mente, at man måtte efter valget tage hensyn til de forskydninger, der var sket, og man måtte gøre det i særlig grad på grund af den agitation blandt vælgerne, der havde ført til disse forskydninger eller været medvirkende til dem. Vi havde også en anden grund, den nemlig, at der ikke kan være nogen tvivl om, at vælgerflertallet gennem sin afstemning har ønsket at udtrykke utilfredshed med den hidtidige politik, har ønsket at udtrykke sit krav om gennemførelsen af en ny politik.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen og muligvis også det ærede medlem hr. Aksel Møller — det lagde jeg desværre ikke mærke til — har forsøgt at hævde, at regeringsdannelsen er i strid med flertallet her i tinget og med flertallet i befolkningen, eftersom der er stort liberalt flertal i folketinget, og eftersom de ikke-socialistiske partier i folketinget har stort flertal. Hvorvidt regeringen er i flertal eller i mindretal her i tinget, kan det ærede medlem hr. Erik Eriksen jo få undersøgt, det afhænger kun af ham selv, han kender de metoder, man skal anvende, hvis man vil undersøge noget sådant. Men hvad angår det med det store liberalistiske flertal, synes jeg, man snart skulle holde op med at ride gamle travere, som overhovedet ikke er i stand til at flytte benene mere. Hvor er den liberalisme? Ja, man agiterer med den, man taler om den, man vil bilde vælgerne ind, at man er liberalister. Men se på Danmarks politik gennem de sidste 30 år og se, hvor megen liberalisme der har været, se, om de liberalistiske principper overhovedet er blevet holdt i hævd. Man vil komme til det resultat, at det er de ikke.

Hvad er det for noget snak, at den

afgåede regering var en liberalistisk regering? Hvis jeg ikke tager meget fejl, er det konservative folkeparti, der jo var regeringspartner, tilhænger af en meget betydelig toldforhøjelse gennem beskyttelsestold. Såvidt jeg ved, er dette ikke noget særlig liberalistisk synspunkt. Men iøvrigt, hvis man ser ud over denne sal og vurderer de forskellige partiers standpunkter, er det svært eller rettere sagt umuligt at finde noget parti, der kan påstå at være renlivet liberalt. Ja, retsforbundet gør forsøget, men har dog ved forskellige lejligheder vist, at dets liberalistiske principper ikke holder overfor den hårde virkelighed. Og som sagt, når man ser på hele den måde, hvorpå der lovgives og regeres i dette land, må man holde op med forsøgene på at bilde befolkningen ind, at dette er liberalisme.

Jeg skal derimod ikke bestride, at de ikke-socialistiske partier har et endda meget stort flertal i denne sal; det omfatter nemlig ikke alene de tidligere regeringspartier, retsstatspartiet og de radikale, men også socialdemokratiet. Det er en kendsgerning, at da socialdemokratiet vedtog sit nye program på kongressen i juni måned, afskrev man ikke blot reelt — det har man gjort længe —, men også formelt og højtideligt socialismen, og det er en kendsgerning, at socialdemokratiets ordfører i denne debat, det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), direkte og meget skarpt og meget tydeligt har vendt sig imod socialismen, de socialistiske ideer, de socialistiske teorier. Jeg erindrer blot om, at i socialdemokratiets nye program, „Vejen til fremskridt“, står der udtrykkeligt, at samfundet er tjent med et samspil af privat ejendomsret og kooperation og andelsbevægelse og statsdrift o. s. v. Ja, men et samfund med privat ejendomsret og privat kapitalisme er ikke og kan ikke være noget socialistisk samfund, og når det slås fast i indledningen til programmet, at sådan vil man have det, så har man afskrevet socialismen.

[Aksel Larsen.]

Det blev også tydeliggjort af det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) i hans tale her i går, hvor han sagde — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et kort citat —:

„Af disse grunde havde de gamle socialister den opfattelse, at retfærdighed og tryghed og dermed virkelig frihed for alle kun kunne tilvejebringes, hvis produktionsmidlerne overførtes til fælles eje under en eller anden form, der ikke nødvendigvis behøvede at være statseje.

I socialdemokratiet af i dag har vi ikke denne opfattelse.“

Det er ikke blot de gamle socialister, der havde eller har den opfattelse, at retfærdighed og tryghed og dermed virkelig frihed kun kan tilvejebringes, hvis produktionsmidlerne overføres til fælleseje; det har alle socialister, og de, der ikke har den opfattelse, er simpelthen ikke socialister. Socialdemokratiet og det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) har ikke alene afskrevet socialismen, men har vendt sig imod den, og det var simpelthen et stød under bæltstedet, da den daværende statsminister under hele sin valgkampagne rejste landet rundt og advarede vælgerne imod socialdemokratiet, idet han beskyldte det for at være socialistisk.

Vælgerne stemte ved valget ikke for eller imod socialisme, de stemte heller ikke for eller imod Atlantpagt, sådan som påstået af den nuværende højtærede statsminister, der i en tale på et socialdemokratisk tillidsmandsmøde i København hævdede, at nu havde vælgerne ved 3 valg godkendt Atlantpagten. Atlantpagten har ikke været til afstemning ved noget af disse 3 valg; det, der er til afstemning ved valgene, er dog det, partierne lægger frem for vælgerne, det er det grundlag, på hvilket partierne appellerer til vælgerne og beder om deres stemmer, og når man i den aldeles overvejende del af valgkampen og i den overvældende del af valgmaterialiet taler om alt muligt andet end Atlantpagt, har man ikke ret til efter valgene at sige: nu har vælgerne godkendt Atlantpagten. Nej, det, valget har vist, er, at vælgerne er utilfredse med Atlantpagtpolitikken. Jeg tror for så vidt, at vælgerne opfatter Atlantpagten som noget, der nu engang desværre er en kendsgerning, og

noget, som ikke kan ændres — det er også det synspunkt, det radikale venstre bestandig præker. Men det, befolkningen så kan se og tage stilling til, er følgen af Atlantpagtpolitikken, og der er ingen tvivl om, at her råder den dybeste utilfredshed hos befolkningen, og denne utilfredshed har været årsag til, at stemmerne faldt, som de faldt.

Vælgerne stemte endvidere for en ny politik, fordi de var utilfredse med Atlantpagtpolitikken og ønskede noget nyt og bedre. Ja, denne stemning i befolkningen viste sig allerede ved valget i april, og den kom endnu tydeligere til udtryk ved folkeafstemningen om grundlovsforslaget, hvor det med nød og næppe og med lodder og trisser og anvendelsen af statistik og eminent dygtige teknikeres tællemetoder lykkedes de 5 grundlovspartier at skrabe et påstået resultat på 45 pct. i stemmer sammen, men hvor ikke alene så umådelig mange vælgere strejkede, idet de holdt sig hjemme, men hvor 318 000 vælgere direkte stemte nej. Det kan naturligvis diskuteres, hvad årsagen var til, at de 318 000 vælgere stemte nej, og der er mange, der er ude efter at indkassere disse 318 000 nej-stemmer. Jeg har nu den opfattelse, og jeg er i stand til at begrunde den, at det overvældende flertal af de 318 000 nej-stemmer ikke kom fra folk, der ønskede landstinget bibeholdt eller var modstandere af ungdommens valgret; for den kategori af modstandere af den nye grundlov kender fra deres erfaringer metoden, man så anvender, nemlig sofavælgerens metode.

Nej, det var folk, der var modstandere af grundlovsforslagets § 20. De 318 000 nej-stemmer tager jeg ikke som helhed, men i det væsentlige som et udtryk for en meget stærk utilfredshed med Atlantpagtpolitikken koncentreret i spørgsmålet om baser. Og efter valget i foråret og efter folkeafstemningen tog jo adskillige partier konsekvenserne af det. De viste i deres politiske agitation og deres udformning af partiprogrammer, at de havde den samme opfattelse af befolkningens mening udtrykt gennem vælgernes afstemning den 21. april og den 28. maj. De gav sig til at ændre deres agitation, gav sig til at vedtage nye programmer, og mest tydeligt blev det gjort af socialdemokratiet, som vedtog sit nye program med det opsigtsvækkende nej til baser. Men socialdemokratiet kom ganske vist,

[Aksel Larsen.]

navnlig under valgkampen, i en alvorlig kappestrid endogså med regeringspartierne om, hvem der kunne give de bedste og de rigeste sociale løfter. Jeg henviser kun til den bitre strid om, hvem der havde opfundet folkepensioneringen og egentlig burde have patent på den.

Socialdemokratiets nye program, som man burde formode er regeringens program, er, som jeg allerede har sagt, aldeles ikke noget socialistisk program, men det er et socialt reformprogram, der på en hel række områder stiller en ny og bedre politik i udsigt, og også stiller en delvis ny udenrigs- og militærpolitik i udsigt. Der er meget godt i dette program, og det gode i programmet bør ubetinget gennemføres. Der er blot det ved det, at gennemførelsen af det gode i socialdemokratiets nye program er kun mulig, hvis man ændrer Danmarks udenrigs- og militærpolitik, for så længe man lader Danmark være politisk og økonomisk afhængig af fremmede magter, og så længe man ofrer så fantastiske summer, over en milliard om året, på militærvæsenets uproduktive udgifter, så længe kommer man jo til at savne muligheder for og midler til at realisere det økonomiske og sociale reformprogram.

Vi ved godt — og det har vi ikke lagt skjul på, og det gør vi heller ikke her —, at de løfter, socialdemokratiet har givet gennem sit nye program og under valgkampen, i de allerfleste tilfælde strider imod socialdemokratiets hidtidige gerning, såvel da dette parti havde regeringsmagten i forrige omgang, som i de tre år det var et såkaldt oppositionsparti til en regering, hvis politiske hovedlinje det i alt væsentligt var indforstået med, men hvis regeringen vil gennemføre eller forsøge at gennemføre det, socialdemokratiet har lovet i sit program, så kan jeg tilsige den vor ubetingede støtte hertil.

Vi vil intet hellere end være med til at sikre fuld beskæftigelse og bygge boliger for arbejderne her i landet. Vi vil være med til at gennemføre en bedre jordfordeling, men vi vil rigtigt nok gøre opmærksom på, at blot en ændring af bestemmelserne om statens forkøbsret ikke vil være tilstrækkelig, men at man kommer til at gå til ekspropriation, som jeg opfatter som husmændenes væsentligste krav, hvis man vil skabe mulighed for

oprettelse af nye hjem ude på landet og for tillægsjord til de indeklemt husmænd. Vi vil i høj grad støtte kravene i socialdemokratiets program om, at landbrugets arbejdere skal have ligestilling med byerhvervenes arbejdere, og at medhjælperloven skal ændres og forbedres. Man ved, at det ikke er mundsvejr, når jeg siger det, eftersom vi i en lang årrække har fremsat udformede lovforslag her i folketinget, der netop gik ud på noget sådant, men til hvis gennemførelse vi ganske vist hidtil har savnet støtte fra socialdemokratiet. Skulle socialdemokratiet være anderledes sindet nu, og det må det jo være, hvis det vil handle i overensstemmelse med sit program, ja, så åbner der sig virkelig udsigter.

Vi vil hjælpe til med at få boligbyggeriet forøget og gjort billigere, så at de nye boliger bliver til at bebo for en overkommelig pris, der står i forhold til de økonomiske muligheder, den arbejdende befolkning har.

Vi er i høj grad interesserede i en trustlovgivning, der virkelig klipper kløerne på monopolkapitalen, og i skattereformer, der nedsætter skattebyrden for de små og mellemstore indtægter og lægger dem på de økonomisk bærekraftige skuldre. Vi er af den mening, at det, man kalder skattefradragets retten, burde forsvinde ud af skatte-lovgivningen, for så længe den eksisterer, er det jo umuligt virkelig at gennemføre en retfærdig progressiv skatteudskrivning. Men også selvom fradragets retten helt eller delvis bibeholdes, kan der naturligvis gennemføres ganske betydelige reformer, ganske betydelige skattemæssige lettelser for de små og mellemstore indtægter, og det vil vi arbejde for. Vi gør samtidig opmærksom på, at skattetrykket i det hele taget kan lattes, hvis man holder op med at smide de nævnte store summer ud til militærvæsenet, hvis man gennemfører betydelige, effektive og snarlige besparelser på dette område. Det er dog i alt væsentlig de stigende militæruddgifter, der er skyld i de nye og trykkende skatter.

Vi giver fuld tilslutning til det, der er sagt og skrevet om nødvendigheden af, at der virkelig gøres noget for ungdommen. Vi erindrer om, at vort parti i en årrække her i tinget har krævet ungdomskommissionens forslag optaget til positiv behandling og stort set gennemførelse. I foråret, da

[Aksel Larsen.]

grundlovssagen var til behandling her i tinget, var vi det eneste parti, som krævede ungdommens ligeret til højere uddannelse sikret uanset forældrenes økonomiske kår. Alle andre partier stemte imod dette krav. Under valgkampen har, såvidt jeg ved, alle partier — nej, om forladelse, retsforbundet var naturligvis ikke med, for retsforbundet er lige økonomiske rettigheder en vederstyggelighed — altså, under valgkampen har alle partier undtagen retsforbundet udtalt, at de ville gennemføre det samme, det står også i socialdemokratiets program, og jeg kan virkelig love vor støtte til en sådan reform. Det gælder også spørgsmålet om lærlinge og gennemførelse af dagskole, hvad lærlingenes tekniske undervisning angår, men jeg må have lov til at sige, at det er ikke helt tilfredsstillende, at regeringen først vil bruge en masse tid til undersøgelse af dette spørgsmål; det har været undersøgt tilstrækkelig længe, der behøves ikke yderligere undersøgelser, man kan bare skride til værket. Jeg foreslår regeringen, at den simpelthen fremkommer med et lovforslag om dagskole for lærlinge, det kan ske aldeles omgående. Jeg skulle tro, at der er mulighed for at få det vedtaget her i tinget. Hvis regeringen af en eller anden grund skulle tøve, kan jeg love den, at så skal vi komme med forslaget.

Hvad sociallovgivningen angår, har det under valgkampen ikke skortet på løfter, hverken fra socialdemokratiet, det radikale venstre eller de tidligere regeringspartier. Vi håber, at disse løfter må blive omsat i praksis. Vi vil meget gerne være med til at gennemføre den almindelige folkepensionering. Dog forekommer den socialdemokratiske skitse os ikke helt tilfredsstillende. Vi vil påpege, at det, der er nødvendigt, er aldeles omgående at forbedre de gamles og invalidernes, kvinders og børns sociale forhold. Hvilke foranstaltninger vi ønsker gennemført på disse områder, fremgår af de forslag, vi har stillet tidligere, og af det forslag, vi allerede har fremsat i dette folketing, og vi vil arbejde videre på samme linie.

Der er et spørgsmål, der ikke er nævnt i socialdemokratiets program, men som er nævnt i statsministerens programmerklæring, nemlig spørgsmålet om de islandske hånd-

skrifter. For at der ikke skal være nogen som helst tvivl, skal jeg gøre opmærksom på, at vi kommunister er af den opfattelse, at håndskrifterne bør udleveres til Island. Vi tager intet forbehold. Vi mener, at alle de håndskrifter, der er skrevet af islændinge på Island, bør udleveres til det islandske folk. De hører ikke hjemme i København, uanset hvilke historiske momenter man kan drage frem, når man taler om, hvordan de er kommet i Københavns universitets besiddelse.

En hel del af det, der står i socialdemokratiets nye program, er, omend i en mere almindelig eller afsvækket form, gentaget i statsministerens redegørelse, der også redegjorde for andre politiske problemer, der beskæftiger regeringen, men jeg finder, at denne redegørelse dog er behæftet med mangler.

Jeg ser ikke i bebudelsen af de lovforslag, regeringen vil fremkomme med, noget om, at man vil komme med de nødvendige forslag om ændringer i en række sociale love i medfør af grundlovens § 71, stk. 6. Ifølge grundlovens § 71, stk. 6, kan administrativ frihedsberøvelse, fjernelse af børn fra hjemmet, indespærring af folk under åndssvageforsorg ikke mere ske, uden at de pågældende får adgang til at appellere sagen til en domstol, får begrundelsen at kende for, at de skal indespærres eller frihedsberøves, og får beskikket en forsvarer, hvis de ønsker sagen for en domstol. Den sociale lovgivning, vi nu har, er i strid med den nye grundlovsbestemmelse. Jeg ser ikke i statsministerens redegørelse noget løfte om, at man vil komme med de nødvendige lovændringer, men jeg erindrer om, at på dette punkt er grundloven ændret, og jeg henstiller, at regeringen snarest fremkommer med de fornødne forslag, så lovene kan komme i overensstemmelse med grundloven. Jeg ved iøvrigt, at der har været arbejdet med disse spørgsmål i de forskellige departementer.

Jeg ser heller ikke i statsministerens redegørelse noget om, at man vil ændre lovgivning og praksis herhjemme i overensstemmelse med den nye grundlovs § 77, der siger, at enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker. Det er indlysende, at som den paragraf nu er udformet, er teatercensuren grund-

[Aksel Larsen.]

lovsstridig, og jeg venter på et initiativ fra regeringens side for at få ophævet den grundlovsstridige teatercensur.

Det, jeg har sagt om vor villighed til at støtte regeringen i gennemførelsen af de reformer, den har lovet vælgerne, betyder ikke, at vi godkender den opfattelse, som findes i det, om jeg så må sige, antisocialistiske grundlag for socialdemokratiets program og det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg)s tale, nemlig at disse sociale reformer og fremskridt kun kan gennemføres, hvis der forinden sker en produktionsforøgelse. Jeg vil tillade mig at spørge: Hvem skal produktionsforøgelsen gavne? Til hvilket formål har man iværksat den voldsomme produktivitetskampagne, hvori man har spændt De samvirkende Fagforbund ind, og som man ligefrem lader fagforeningsmedlemmerne betale kontingent til — for jeg går ud fra, at De samvirkende Fagforbunds produktivitetseksperter ikke får deres løn af amerikanerne. Det er ikke produktivitet, der mangler. Vor industri og vort landbrug er i allerhøjeste grad produktionsdygtigt. Det, der mangler, er afsætning. Afsætningen herhjemme er for lille, fordi størstedelen af befolkningen har for lidt at købe for, og derfor er det her, man må sætte ind.

Afsætningen udadtil er der også vanskeligheder med, men det skyldes den mildest talt tåbelige handelspolitik, der er ført i Marshallplanens og Atlantpagtens tegn. Det blev understreget af det ærede medlem hr. Erik Eriksen, at der ikke alene er vanskeligheder for afsætningen af industrieksporten, men også for landbrugseksporten, og det ærede medlem nævnte i den forbindelse baconaftalen med England. Det er for mig temmelig ufatteligt, at man har afsluttet en baconaftale af den art — det vil sige helt ufatteligt er det naturligvis ikke, men den kommer ind under en kategori, som tidligere her i tinget er karakteriseret af det ærede medlem hr. Aksel Møller som Ebberød bank. Her går man ind på at forpligte sig til at sælge dansk bacon til England for en meget lav pris, og så sikrer man sig ikke engang ret til en ubegrænset baconproduktion, men indretter aftalen sådan, at England kan bestemme, at vor baconproduktion skal sættes ned, med andre ord, at

England kan bestemme, at svinekortene skal indføres igen i Danmark.

Jeg tror, der ville være mulighed for at afsætte vort flæsk til andre lande end England. Jeg har naturligvis ikke noget imod, at man træffer aftale med England om levering af et bestemt kvantum, hvis England vil betale en rimelig pris for det, men jeg har noget imod, at man går ind på en aftale med England om, at England skal kunne forbyde os at opretholde vor svineproduktion eller forøge den og så sælge til andre lande det, som England ikke kan aftage. Det er imidlertid det, man har gjort gennem den baconaftale, som er blevet en kendsgerning under den regering, der blev ledet af det ærede medlem hr. Erik Eriksen.

Jeg finder anledning til at sige, at man skulle begynde at handle på en anden måde, man skulle samtidig se sig om efter øgede afsætningsmuligheder for såvel dansk industri- som dansk landbrugsproduktion. Der kan eksporteres til andre lande end England, Vesteuropa og Amerika, og der eksporteres også i nogen grad til Østeuropa og Asien, men i altfor ringe grad. Man udnytter aldeles ikke de meget store muligheder, her er. Grunden til, at man ikke udnytter dem, er ligetil: man føler sig bundet af forpligtelser, indgået i aftaler med Amerikas Forenede Stater. Man føler sig bundet af en lov, vedtaget ved kongressen i Washington, som foreskriver, hvad Danmark må eksportere, og hvad Danmark ikke må eksportere. Før man begynder at ville have arbejderne med på at jage produktiviteten i vejret, skulle man sikre, at der virkelig er afsætning for en øget produktion. Ellers er det indlysende, at en forøget produktivitet kun vil give sig virkninger i en forøget og konstant arbejdsløshed. Arbejderne kan ikke være interesseret i at medvirke til en produktivitetskampagne, som på den ene side vil sikre kapitalisterne forøget profit og på den anden side vil medføre, at flere arbejdere sættes på gaden, jages ud i arbejdsløshed. Det er i parentes bemærket i skarpeste modstrid med alle Karl Marx' økonomiske teorier at påstå, at sociale fremskridt kun er mulige, hvis arbejderne medvirker til produktivitetforøgelse. Jeg er derfor aldeles ikke betænkelig ved de krav, der fra fagforeningernes side er stillet med henblik på den kommende overenskomstssituation, de

[Aksel Larsen.]

forekommer mig endda yderst beskedne. Men selvom arbejderne ikke medvirker til produktivitetskampagnen, ikke understøtter rationaliseringen, er jeg klar over, at noget vil der ske på disse områder, og så meget mere nødvendigt er det, at arbejderne søger at afbøde virkningerne, søger at skaffe sig selv deres andel i en eventuel forøget produktion gennem at tiltvinge sig større lønninger, kortere arbejdstid med lønudligning, bedre ferieforhold o. s. v.

Løvrigt må jeg gøre det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) opmærksom på, at når han så stærkt fastslår, at sociale forbedringer o. lign. kun kan gennemføres, hvis man går ind i produktivitetskampagnen og sætter produktionen i vejret, taler han lige stik imod sine egne udførlige skildringer af, hvor vanvittig store summer kapitalisterne tjener her i landet, hvor store formuer de har, hvor store indtægter de har.

Det ærede medlems krav om, at de store formuer ligefrem bliver afskaffet ved, at man beskatter dem højere, hele dette afsnit af hans tale — det ærede medlem kan selv læse det —, strider imod hans påstand om, at produktivitetsforøgelse er forudsætningen for, at de sociale løfter kan holdes.

Vi opfatter, som jeg allerede har sagt, ikke folketingsvalgets resultat som resultatet af en afstemning for eller imod Atlantpagten, men som en afstemning, hvorved vælgerflertallet har givet udtryk for sin utilfredshed med Atlantpolitikken, sit ønske om lavere militærudgifter, sit krav om, at Danmark internationalt støtter en politik, der går ud på forhandling og afspænding. Vi opfatter det sådan, at vælgerne konkret har stemt imod fremmede baser i Danmark. Denne opfattelse af valgresultatet bekræftes også ved den sene offentliggørelse af en gammel gallupundersøgelse, som viser, at $\frac{3}{4}$ af de adspurgte er modstandere af fremmede troppers stationering i Danmark. Denne undersøgelse misbruges naturligvis af „Berlingske Tidende“, men forøvrigt også af gallupinstituttets direktør, på den snedige måde, at man først gør op, hvor mange procent af befolkningen der angiveligt er tilhængere af Atlantpagten, og da man synes at opfatte dette som flertallet, siger man, at det kan man stole på, det er udfra fornuftmæssige begrundelser, så det må

man rette sig efter. Derpå gør man op, hvordan befolkningens stilling er til baserne; da man her ser, at $\frac{3}{4}$ af befolkningen er modstandere, siger man, at det er kun følelsesmæssigt begrundet, begrundelserne er tågede, folk ved ikke, hvad de snakker om, så det kan man ikke rette sig efter. Hvis man vil tage en sådan gallupundersøgelse alvorligt, kan man ikke på denne måde skønne forskelligt, så må man virkelig rette sig efter den.

Det er også indlysende, at alle partier her i landet og også regeringen ved, at befolkningens store flertal er modstandere af fremmede troppers stationering på dansk område, ellers havde vi ikke fået den bombastiske erklæring fra den nuværende statsminister i sommer. Ja, bevares, det var et nej til baser med alle mulige forbehold, men det var fremsat på en sådan måde, at befolkningens store flertal opfattede det som et absolut nej. Denne opfattelse blev også i allerhøjeste grad underbygget gennem de mange taler under valgkampen, som blev holdt af socialdemokratiske folketingskandidater, som gerne ville gøre sig populære og have stemmer, men som måske heller ikke var så dygtige til at putte forbehold ind i deres udtalelser som den højtærede statsminister. Jeg kender i hvert fald adskillige tilfælde, hvor de socialdemokratiske folketingskandidater — flere af dem er blevet valgt — har optrådt på vælgermøderne som absolutte og bestemte modstandere af baserne, og jeg ved, at det er socialdemokratiets ærede ordfører, det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), også.

Jeg har før fremdraget hans udtalelser, men da han har holdt sig beskedent tilbage, formodentlig fordi han ikke var ordfører. Nu er det ærede medlem ordfører, og jeg giver ham altså herved ganske gratis en lejlighed til at gentage, hvad han har sagt tidligere, eller til at vedstå, hvad han har sagt tidligere: at han under alle omstændigheder er modstander af fremmede tropper på dansk territorium.

Der er fremkommet nogle bemærkninger om Grønland. Man har fra de forskellige partier følt trang til at sige noget pænt, og det skal man have lov til. Statsministeren har også gjort det, det skal han også have lov til, men det forekommer mig, at det havde været rimeligere, om den højtærede

[Aksel Larsen.]

statsminister og for den sags skyld også socialdemokratiets ordfører havde benyttet anledningen til at tale om et grønlandsk spørgsmål, som er af allerstørste aktuelle interesse. Regeringen erklærer, at den i hvert fald i den nuværende situation er modstander af fremmede troppers stationering i Danmark. Man erklærer samtidig, omend i en anden forbindelse, at nu er Grønland en ligeberettiget del af Danmark, Grønland er et dansk amt. Der er altså ikke forskel på Grønlands statsretlige stilling og Vendsyssels eller Sorø amts statsretlige stilling. Dermed er hele grundlaget for den overenskomst, hvorved man i sin tid gav amerikanerne tilladelse til at indrette deres kæmpemæssige baser i Grønland, bortfaldet. Det er i sin tid højtideligt lovet os, at spørgsmålet om baser i Danmark aldrig ville blive afgjort, uden at det havde været forelagt i folketinget og folketinget havde stemt om det. Ja, nu lover man, at man i hvert fald i den nuværende situation ikke vil sige ja til baser i Danmark, men man lader, som om man glemmer, at vi har baser i Danmark, nemlig i Grønland. Jeg opfordrer statsministeren til at udtale sig om dette spørgsmål. Men vil statsministeren og regeringen være konsekvente, må dette nej til baser gælde hele Danmark, hele riget, og så må man bede amerikanerne forsvinde, da forudsætningerne for den overenskomst, der i sin tid blev afsluttet, ikke mere gælder.

Hvorom alt er, så er der for mig ingen tvivl om, at vælgerflertallet har opfattet statsministerens udtalelser mod baserne som noget absolut, noget, man kunne bygge på, og at det har været en afgørende grund til, at stemmerne ved valget faldt, som de gjorde. Det vil sige, at hvis man ville handle i overensstemmelse med vælgerflertallets opfattelse, måtte man fastholde dette nej til baser.

Hvad angår tjenestetiden, ved man, at det store flertal af befolkningen er modstandere af den 18 måneders tjenestetid, fordi man synes, det er meningsløst, at ungdommen skal være så længe inde til militærtjeneste, navnlig da der aldeles ikke er grund til det af hensyn til den militære uddannelse. Hele sommeren igennem, og ikke mindst under valgkampen, har socialdemokratiet på det voldsomste angrebet

den tidligere forsvarsminister for hans sidste cirkulære om fuldstændig indførelse af 18 måneders tjenestetid. Det er med hensyn til forventningerne til regeringens politik et ilde varsel, at regeringens første regeringshandling er at fastholde Harald Petersens så nådeløst kritiserede cirkulære. Det er direkte i strid med den opfattelse, ud fra hvilken vælgerne har stemt på socialdemokratiet. Adskillige socialdemokratiske folketingskandidater — og nogle af dem er blevet ærede medlemmer af dette ting — har på vælgermøderne direkte lovet vælgerne, at de vil stemme for genindførelse af den 12 måneders tjenestetid, og jeg synes, man må have lov til at bede disse ærede medlemmer om nu at oplade deres røst og tage stilling til regeringens afgørelse, som er i modstrid med, hvad man enten har lovet vælgerne eller har givet indtryk af overfor vælgerne.

Man må undskylde mig, at jeg ikke kan tage den undersøgelse alvorligt, der ligger til grund for regeringens beslutning, som blev meddelt i går. Når den er foregået så hurtigt, kan den ikke have været særlig dybtgående, og man får det indtryk, at afgørelsen var truffet på det tidspunkt, da man lovede at ville foretage undersøgelsen. Jeg ser iøvrigt i „Social-Demokraten“'s ledende artikel i dag, at undersøgelsen er gennemført på den måde, at de øverste officerer og de militære instanser, der daglig virker umiddelbart under de givne vilkår, er blevet spurgt, om de vil påtage sig ansvaret for, at holde soldaterne inde i 18 måneder, og de har allesammen svaret ja. Hvorfor har forsvarsministeren ikke spurgt soldaterne selv? De er da også part i sagen, og det forekommer mig, at de er den mest betydelige part. En undersøgelse, hvorved man kun spørger generalerne, men ikke soldaterne, er ikke synderlig demokratisk og absolut heller ikke dybtgående. Jeg gentager, hvad jeg allerede har sagt: det er mit indtryk, at den bebudede undersøgelse, som er blevet gennemført så hastigt og under sådanne forhold, i virkeligheden ikke er nogen undersøgelse, og at man allerede havde eller var ved at træffe sin beslutning, da man bebudede undersøgelsen.

Da denne beslutning er i modstrid med hele socialdemokratiets agitation før valget, nærer jeg mistanke om, at regeringen har

[Aksel Larsen.]

været kaldt til alters et vist sted. Derpå tyder også det omgående bifald, der er kommet fra Atlantpagtens ledelse, til, at socialdemokratiet så hurtigt er gået i kloster, hvad en nedsættelse af tjenestetiden angår. Dette er virkelig et passende akkompagnement til udtalelserne i går af det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), som angreb os kommunister og kom med den sædvanlige usandfærdige påstand, at vi er en filial af en fremmed magt. Løvrigt anerkender jeg gerne, at vi kommunister lever stormomsust og karrigt, måske på idealernes høje tinder, medens socialdemokraterne hellere lever i det fede lavland og dér føler sig veltilpas. Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) skal ikke forveksle bl. a. sin egen tilværelse i det fede lavland med den arbejdende befolknings levevilkår. Han fremstillede den lyrisk som noget nær idealet, han var lige ved at nå op på de højder, hans forgænger i embedet, Hans Nielsen, nåede op på, da han stod på denne talerstol og svor på, at der var rejst et læbælte om hvert hjem i Danmark. Der er en del, der har skaffet sig tålelige levevilkår, men jeg kan forsikre, at der er masser af mennesker i Danmark, som stadigvæk lever under forhold, der er aldeles utålelige, og som faktisk er på grænsen af eller under eksistensniveauet, og det solskinsbillede af det lille flade og fede lavland, det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) gav, modsvarer aldeles ikke virkeligheden.

Hvad regeringens udenrigspolitik og udenrigspolitiske erklæring angår, kan jeg kun tilslutte mig udtalelsen om, at man vil støtte kravet om stormagtsforhandlinger, arbejdet for fred i Østasien og udvikling af handelen mellem øst og vest, såvel som at man vil yde støtte til underudviklede områder; men jeg vil rigtignok håbe og ønske, at sådanne udtalelser følges af gerning. Det, der hidtil er sket fra dansk side i den retning, er ikke altfor overbevisende, men skulle den nye regering have en ny praksis, skal det kun glæde mig.

Hvorfor er regeringen i sin erklæring tavs om sin stilling til Tysklands genoprustning? Den siger pæne ord om støtten til de danske sydslesvigeres kulturelle arbejde, men den skulle hellere tage hensyn til, at det, der for de danske sydslesvigerere i

øjeblikket er det væsentligste, er at forhindre, at Tyskland igen bliver en militaristisk stat, og regeringen kunne også godt tænke lidt på, at den største trusel gennem alle tider mod Danmarks suverænitet og nationale eksistens er kommet netop sydfra, fra et militaristisk Tyskland, så det kan ingenlunde tjene Danmarks interesser, at Tyskland bliver genoprustet.

Hvorfor var statsministeren tavs om sin og regeringens stilling til den militærpagt, som USA, Danmarks største allierede, har sluttet med Franco-Spanien? Det var statsministeren selv, som i sin tid erklærede, at den anden verdenskrig var ikke slut, så længe Franco hersker i Spanien, og nu bliver hans herredømme afstivet med amerikanske dollarmillioner og amerikanske baser og militærstyrker, og Danmark er derigennem blevet allieret med Franco-Spanien. Overfor denne kendsgerning tier statsministeren stille. Det er meget smukt at tale om, at Danmark ser med sympati på hjælpen til de underudviklede områder, og det er meget smukt, som det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) gjorde det, at sige — jeg beder om tilladelse til at citere —, at vi vil

„ophjælpe de meget store områder på vor klode, hvor fattigdom og nød er fremherskende og dermed en kilde til menneskelig træthed, utilfredshed og farlige konflikter.“

Men hvad så med regeringens stilling til forholdene i Britisk Guayana eller Fransk Marokko, for blot at nævne to af disse områder? Hvis man virkelig mener det alvorligt, skulle man tage skridt til en aktion ved henvendelse til Forenede Nationer eller til den engelske og franske regering og kræve, at man giver disse områder deres frihed.

Man har påstået, at Atlantpagten kun tjener fred og forsvar. Mange ting beviser, at Atlantpagten ikke er et forsvarsinstrument, men et angrebsinstrument. Der er fornylig kommet et nyt konkret bevis; det er kommet her til Danmark i materiel skikkelse, i form af napalmbomber. En række kendte mænd har offentligt rettet det spørgsmål til forsvarsministeren, om det er rigtigt, at Danmark er udrustet med dette det måske farligste konkret foreliggende ødelæggelsesvåben, og forsvarsministeren har lovet at undersøge sagen, men den

[Aksel Larsen.]

undersøgelse kan åbenbart ikke gå så hurtigt som undersøgelsen af den 18 måneders tjenestetids mulighed og nødvendighed. Jeg henstiller, at undersøgelsen gennemføres hurtigt, og at vi får besked. Jeg tror ikke, nogen kan påstå, at napalmbomben er et forsvarsvåben.

Jeg vil slutte med at gentage: efter vor mening er valget udtryk for, at folkets flertal er utilfreds med Atlantpolitikken, at det kræver og at det forventer en ny politik. I det omfang, regeringen fører en sådan, kan den bygge på folkets støtte, og den kan vente fuld tilslutning fra vor side, og vi vil bestræbe os for at få folket, i første række arbejderne, til at kræve virkeliggjort de politiske løfter, der er givet i sommer og under valgkampen — de politiske løfter, som blev bestemmende for valgudfaldet —, som blev bestemmende for, hvor vælgerne satte deres kryds.

Viggo Starcke: Valget viste et flertal for liberal politik i Danmark til trods for retsforbundets tilbagegang i mandater. Venstre og konservative kalder sig liberale partier, selvom en del af de konservative vælgere og rigsdagsmænd ikke er det. Det radikale venstre har erklæret, at det passivt ville gå med til den liberalisering, som den tidligere regering ville foreslå, og retsforbundet har aktivt forlangt liberaliseringen ført til tops. Valget viste således, at der er et flertal af vælgere, der ønsker en yderligere frigørelse af handelen.

Ved flere lejligheder har det radikale venstre ladet forstå, at såfremt den tidligere regering ville ofre sin udenrigsminister og forsvarsminister, ville de radikale være forhandlingsvenlige. Derefter ofrede regeringen disse to ministre, hvorefter de radikale erklærede, at de alligevel ikke ville gå med til en fortsættelse af den venstre-konservative regering, men at de ville stemme for et mistillidsvotum, hvis der fremkom et sådant her i tinget. Dermed var muligheden for en fortsættelse af den venstre-konservative re-

gering bortfaldet, og retsforbundet måtte tage dette til efterretning.

Det radikale venstre havde foreslået, at der skulle dannes en regering på bredt grundlag. Ved et bredt grundlag forstod det en regering bestående af socialdemokrater og venstre og, mærkeligt nok, også det radikale venstre, uden at de radikale egentlig har forklaret, hvad de radikale skulle med i en sådan regering for. En regering, som omfattede socialdemokratiet og venstre, ville have tilstrækkelig mange stemmer, og hvis der kunne dannes en regering af socialdemokrater og venstre, ville dens vanskeligheder kun forøges ved, at de radikale komplicerede udenrigspolitikken.

Efter at muligheden for en venstre-konservativ regerings fortsættelse var bortfaldet, tilkendegav de radikale, at de ville stille sig anderledes overfor en ren venstre-regering; men samtidig tilkendegav de radikale, at deres stilling til Danmarks udenrigspolitik og specielt Atlantpagten ville blive opretholdt. Dels under hensyn til dette, dels under hensyn til den konservative modstand mod en ren venstre-regering og vel også af hensyn til det hidtidige og fremtidige samarbejde mellem de to tidligere regeringspartier erklærede den tidligere statsminister, Erik Eriksen, at der for ham at se ikke var nogen mulighed for, at det radikale venstres ønske om en ren venstre-regering kunne opfyldes. Dermed bortfaldt også denne mulighed, og retsforbundet måtte også tage dette til efterretning.

Efter at disse veje havde vist sig ufarbare, bragte retsforbundet muligheden af en regering, bestående af venstre, radikale og retsforbundet, på tale; men også denne mulighed blev afvist af de konservative og af venstre af samme grunde som den rene venstre-regering, og retsforbundet måtte også tage dette til efterretning.

Derefter blev vi den 29. september kaldt til kongen og anmodet om en udtalelse, og vi afgav derefter følgende erklæring — jeg anmoder om den højtærede førmands tilladelse til at citere mig selv —:

[Viggo Starcke.]

„Som begivenhederne har udviklet sig, hvor statsministeren har indgivet sin demission, efter at den nuværende regering ikke har kunnet opnå fornøden støtte til at fortsætte, vil retsforbundet finde det naturligt, at kongen henvender sig til det største parti, for at det kan undersøge mulighederne for at danne regering med parlamentarisk basis.“

Socialdemokratiet er landets største parti, men socialdemokratiet har ikke noget flertal, ikke nogen umiddelbar parlamentarisk basis, hvorfor der ikke forelå noget parlamentarisk krav om, at socialdemokratiet skulle danne regering, før de forskellige muligheder for en liberaliseringsregering havde været undersøgt, men nu, da disse muligheder var bortfaldet, var det parlamentarisk korrekt, at kongen opfordrede det største parti til at undersøge mulighederne.

Der forelå her en række forskellige muligheder — således en ren socialdemokratisk mindretalsregering, en socialdemokratisk-radikal regering, som blev forsøgt, en socialdemokratisk-retsstatsregering og den såkaldte grundskyldsregering, bestående af socialdemokrater, radikale og retsforbundet.

Det blev den socialdemokratiske mindretalsregering, der blev resultatet. Lige siden regeringsforhandlingerne i 1947 har retsforbundet peget på, at der foreligger to muligheder for regeringsdannelse: en liberaliseringsregering og en grundskyldsregering. Vi pegede også på disse muligheder under den nuværende krise, og det er ikke vor skyld eller vort ansvar, at ingen af disse muligheder blev til virkelighed. Allerede dagen efter folketingsvalget understregede jeg overfor den tidligere statsminister, Erik Eriksen, at når en liberaliseringsregering i Danmark kun havde fremmet liberaliseringen til 75 pct. og en socialdemokratisk regering i Norge også havde fremmet liberaliseringen til 75 pct., lå der i selve dette forhold ingen tilskyndelse til at foretrække den ene fremfor den anden.

Vi havde oprigtigt talt ventet en større liberalisering herhjemme, og jeg tillægger det konservative folkeparti hovedansvaret for, at dette ikke er sket, hvorved mulighederne for regeringens fortsættelse blev undergravet.

Valgnatten blev jeg af Ritzaus Bureau anmodet om at fremsætte en udtalelse. I denne udtalelse havde Ritzaus Bureau strøget et stykke, som jeg anmoder om tilladelse til at citere her. Det lød sådan:

„Retsforbundet er det eneste parti, der i befolkningen har fuldt flertal for sine afgørende programpunkter. For det første: der er flertal i befolkningen for handelens frigørelse, for liberalisering, idet venstre, radikale, retsforbundet og en stor del af de konservative vælgere er tilhængere af en sådan. For det andet: der er flertal i befolkningen for grundskyld, idet socialdemokratiet, de radikale og retsforbundet er tilhængere af en sådan. For det tredje: der er flertal for at få skatterne ned i næsten hele befolkningen. For det fjerde: der er flertal for at standse statsregereriet, bureaukratismen. Dette er en bemærkelsesværdig realitet, der lover godt for fremtiden.“

Da Ritzaus Bureau havde strøget dette stykke i erklæringen, udgik også afsnittet om grundskylden og det flertal, der fandtes for den, og som er en realitet, og dette har afstedkommet en del misforståelser, som retsforbundet ikke er skyld i.

Nu har vi en socialdemokratisk regering. Nogle mener, det er en ulykke, og andre mener, det ikke er det. Jeg er som andre retsstatsfolk ikke socialist, men jeg ønsker at sige, at det afgørende er en regerings handlinger. Der er i dette høje ting ikke noget socialistisk flertal. Der er et flertal for liberalisering, og dette flertal kan fremme sin vilje, hvis det har en vilje. Iøvrigt vil jeg gerne indskyde den bemærkning, at den skarpe grænse, som man ønsker at drage mellem socialistiske partier på den ene side og borgerlige partier på den anden side, desværre er kunstig og ganske urealistisk.

På socialdemokratiets kongres blev der vedtaget en udtalelse, nævnt i går af det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), om, at

„samfundet er tjent med et samspil af privat erhverv, Kooperation, andelsbevægelse, kommunal og statslig drift“.

Det er en meget omfattende menu. Hvorfor der ikke også står, at socialdemokratiet er tilhænger af told og frihandel, af oprustning og nedrustning, af stationering og ikke-

[Viggo Starcke.]

stationering; er ikke helt klart. (*Statsministeren* [Hans Hedtoft]: Så var det noget vrøvl!). Ja, så var det blevet understreget, at det var det. (*Statsministeren* [Hans Hedtoft]: Det er nemlig ikke vrøvl!). Jo, det er det, højtærede statsminister; man kan ikke både være socialist og liberalist på een gang. (*Statsministeren* [Hans Hedtoft]: Jo, man kan!). Nej. Jeg ville gerne se det kunststykke opført i manegen, før jeg tror det. I hvert fald udtalte det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), at han var uenig med de gamle socialister, som ønskede, at produktionsmidlerne skulle overføres til fælleseje, og det ærede medlem udtalte:

„I socialdemokratiet af i dag har vi ikke denne opfattelse.“

Ja, men er socialdemokraterne da lygte-mænd, som nu har tilladt sig i 80 år at lokke arbejderne med det mål for øje, at samfundet skulle overtage produktionsmidlerne, og som i det ene europæiske land efter det andet har forsøgt at føre socialistisk politik med det resultat, at Europa er ved at gå ned i hægedyndet? Hvis nogen skulle være lygte-mænd i den forstand, så må det være socialdemokraterne; men jeg vil ikke beskylde dem for at være det. De er mørke-mænd, for en lygte-mand har dog i hvert tilfælde lys i lygten.

Socialisme anser jeg for at være en ulykke, fordi den bygger på en længst forældet teori, på en ideologi, der i dag er forladt af mange socialdemokrater; men den spøger endnu som et genfærd. Socialismen er en farlig teori, og erfaringerne ude i Europa har vist, at den har medført store ulykker. De farligste socialister findes imidlertid ikke i socialdemokratiet, ikke engang indenfor det kommunistiske parti. De farligste socialister er dem, der findes i de borgerlige partier. For det første fordi det er dem, der har ansvaret for de uretfærdige samfundstilstande, der har skabt socialisterne og kommunisterne; det er dem, der har skabt forudsætningerne for fattigdommen og for bolignøden. For det andet fordi socialister i borgerligt antræk er farligere end de socialister, der åbenlyst vedkender sig deres anskuelse. Planøkonomi er f. eks. socialisme; restriktioner er socialisme, statsindgreb er

socialisme; skatter er socialisering af folks indtægt og formuer; inflation og kroneforringelse er det værste og mest ødelæggende komplement til socialismen, og for alle disse former for socialisme findes der repræsentanter langt ind i de borgerlige partier. Jeg skal blot henvise til, at f. eks. liberaliseringsprocenten i Danmark under en liberaliseringsregering og liberaliseringsprocenten i Norge under en socialistisk regering ligger nøjagtigt på samme niveau, 75 pct. Med stor åbenhjertighed fremgår det af en kronik, at der ikke er så forfærdelig stor forskel mellem socialister og borgerlige partier, en kronik, som den tidligere finansminister, det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, skrev den 27. juli i år, og hvori han afviser en debat om principper og derefter skriver om de fire gamle partier — jeg beder om tilladelse til et citat —:

„Sandheden om denne sag er jo nemlig, at den *principielle* afstand mellem partierne bliver stadig mindre. Det gælder ikke mindst i forholdet mellem socialdemokratiet og de såkaldte „borgerlige“ partier, hvor tidligere den største principielle kløft fandtes.“

Dette betyder, at den principielle kløft er udvisket mellem socialisterne og de borgerlige partier, og at retsforbundet er det eneste parti, der virkelig er modstander af socialismen.

Efter dette valg er retsforbundet imponeret over, at det virkelig er lykkedes de gamle partier at fastholde og forøge deres vælgerkorps til trods for de resultater, de har at pege på. Siden 1903 er skatterne i Danmark steget fra et beløb af 100 mill. kr. til 5 600 mill. kr.; den kommunale gæld er steget fra 135 mill. kr. til 2 000 mill. kr., statsgælden er steget fra 245 mill. kr. til 10 000 mill. kr.; pantegælden på faste ejendomme er steget fra 1½ milliard til 18 milliarder; kronen er gået ned i en trediedel, og handelens liberalisering mangler endnu 40 pct., idet 2½ milliard af Danmarks import stadig ligger under restriktioner.

Retsforbundet er efter valget halveret. Dette betyder ikke, at sandheden er halveret, men det betyder, at muligheden for dens virkeliggørelse er halveret.

Den højtærede statsminister sagde i sin åbningstale, at

[Viggo Starcke.]

„Udenrigshandelens frigørelse må fortsætte i det omfang, den økonomiske situation gør det muligt.“

Da der nu i denne sal er et flertal for udenrigshandelens frigørelse, er der både politisk og økonomisk mulighed tilstede for handelens yderligere frigørelse, og der er mange, der venter, at den højtærede statsminister og hans nye regering vil være så kloge at fortsætte liberaliseringen, at afvikle deporeringsordningerne og vise, hvad den duer til.

Den anden store sag på det økonomiske område, som den højtærede statsminister omtalte, nemlig løsningen af jordspørgsmålet, er også en sag, for hvis løsning der er flertal i dette ting, og jeg vil gerne bringe en tak til den højtærede statsminister for de ord, han sagde om denne sag:

„Når arbejdet i grundskyldskommissionen er tilendebragt, må resultatet gøres til genstand for overvejelse med henblik på en reform af hele ejendomsbeskattningen.“

Jeg vil gerne minde om, at da jordværdien i Danmark siden 1950 er steget med mellem 3 og 4 milliarder kr., så haster det at få spørgsmålet løst. Disse værdier tilhører hele den danske befolkning. Jeg vil derfor gerne rette det spørgsmål til den højtærede statsminister, om han kan tænke sig efter forhandling med den højtærede finansminister at fremskynde grundskyldskommissionens arbejde ved at frigøre de embedsmænd, der skal afslutte betænkningen. Derved vil overvejelserne kunne tilendebringes inden den næste vurdering.

Ved gennemførelse af grundskyld vil vi løse en lang række vigtige problemer, f. eks. det problem, som i øjeblikket sætter ondt blod i mange landbokredse: ekspropriation af jord til indeklemte husmænd, statsudstyknin g af jorden. Det vil kunne løses af sig selv den dag, grundskyld gør jorden billig. Det vil samtidig virke ind på ungdommens fremtidsmuligheder, på byggeriet ved at billiggøre byggegrunden, på landungdommens udsigt til fremtiden. Jeg har den anskuelse, at hvis den høje regering løser dette spørgsmål nu, medens den er regering, vil den indlægge sig stor ære, for det bliver den største reform i Danmark siden bondefrigørelsens dage.

Om åbningstale ns udenrigspolitiske afsnit skal jeg ikke sige ret meget, fordi jeg i det væsentlige kan tilslutte mig det.

Retsforbundets forslag fra i fjor til en løsning af stationeringsspørgsmålet synes at vinde tilslutning. Vi foreslog for et år siden, at ligesom man kan holde flådeøvelser i danske farvande, uden at de allierede flådestyrker er stationeret her i fredstid, bør den løsning tilstræbes, at Danmarks flyvepladser udbygges, så der også kan holdes flyvemånøvrer i fredstid uden stationering. Kort før valget udtalte den højtærede statsminister sig for en lignende løsning, og den norske udenrigsminister har fornylig gjort det samme.

Desværre består der stadigvæk en meget betydelig spænding mellem øst og vest. Man må glæde sig over den afspænding, der synes at være sket, men ikke vurdere den højere, end den er værd. Derfor ligger Danmark stadig på et farligt sted, og i det tilfælde, at en krig skulle udbryde, er det vigtigt i forvejen at have spredt Danmarks forsvarsstyrker, så de ikke kan udryddes i selve angrebsøjeblikket. Jeg vil derfor gerne henlede regeringens opmærksomhed på den løsning, som retsforbundet har peget på, en løsning, som samtidig vil løse kasernebyggeriet og det vanskelige problem om de 18 måneders tjenestetid og tillige vil indvirke gunstigt på boligbyggeriet ved at frigøre byggemateriale, arbejdskraft og investeringskapital.

En lille detail vil jeg gerne spørge den højtærede forsvarsminister om. Her i efterårstiden, hvor landmændene har et stort arbejde med roerne og kartoflerne, er der mange små landmandshjem, der mangler deres sønner eller deres karle. Er der ikke administrative muligheder for at ordne orloven sådan, at der kan gives en eller to ugers orlov netop i denne periode, hvor dette landbrugsarbejde står på?

Angående Sydslesvig vil jeg henstille til den højtærede udenrigsminister, at det tages under overvejelse, hvilken ordning der kan træffes for de unge dansksindede sydslesvigere, hvis en tysk hær igen skulle blive virkelighed. Der må kunne findes en særordning for de nationale mindretal på dette område.

Også retsforbundet ønsker at byde repræsentanterne for Grønland velkommen.

[Viggo Starcke.]

Jeg personlig så den nye grundlovs betydning først og fremmest i, at Grønland blev en del af det danske rige. Grønland kan gå en stor fremtid i møde i de kommende år. Dog mener mange, at der er en fare for, at den ny tids ordninger deroppe kan slæbe en for stor hale af administration med sig. Jeg tror, den grønlandske befolkning selv vil være interesseret i at holde bureaukratiet indenfor naturlige grænser.

Vi ønsker også fremgang for den færøske befolkning, og vi ønsker et godt og venskabeligt forhold til Island.

Angående det påtænkte lovforslag om afgivelse til Island af håndskrifter, der tilhører danske samlinger, vil jeg finde det ganske retfærdigt, at Island får de håndskrifter, som det har ret til. Derimod vil jeg ikke finde det retfærdigt, hvis der gøres krav på håndskrifter, som Island ikke har ret til. Island har en ubestridt ret til det åndelige indhold af sin store åndelige indsats i den vestlige verdens litteratur; men det åndelige indhold er i dag tilgængeligt for enhver islænder, medens selve de gamle kalveskindsbøger ikke er et åndeligt, men et materielt problem. Disse håndskrifter har aldrig tilhørt Island som sådant. De er af enkelte islændinge foræret, solgt eller bortbyttet, og dermed er den juridiske ejendomsret ophevet. Det skal stå helt klart, at Danmark har en uangribelig juridisk og moralsk ret til disse håndskrifter, og for mig at se er der ikke noget moralsk i at tilsidesætte andre folks juridiske og moralske ret. Hvis man ønsker at give Island en gave ved en højtidelig lejlighed, må man erindre, at en gave kun kan gives af den, der har ejendomsret til det bortgivne. En gave må ikke gives af een part til en anden part på en tredje parts bekostning. Håndskrifterne på Det kgl. Bibliotek kan siges at tilhøre den danske stat, og det er derfor nogle af disse kostbare klenodier, der i givet fald kan komme på tale, men den arnemagnæanske samling på universitetsbiblioteket tilhører ikke staten. Den tilhører ikke engang Københavns universitet, den tilhører et legat, der er lagt under universitetets bestyrelse på kommende slægters vegne, og denne samling bør derfor ligge udenfor diskussionen. Jeg vil gerne spørge den højtærede undervisningsminister, om der foreligger en vurdering af vær-

dien af disse islandske håndskrifter, for mange i den danske befolkning ved ikke, hvad det drejer sig om, og er måske tilbøjelige til at anlægge et Jensen-Brobysk synspunkt som, at det er noget gammelt ragelse. Jeg kan nævne, at Flatøboken og Codex Regis med den ældre Edda antagelig vil kunne sælges for 1 mill. dollars; det er overordentlig kostbare ting, det her drejer sig om, og jeg kan ikke se andet, end at en statsminister i Danmark først og fremmest har til opgave at varetage Danmarks interesser.

I den indre politik lægger vi mærke til, at regeringen ønsker en lav rente, men uden inflatoriske tendenser. Hvis regeringen kan holde den linie, vil den indlægge sig stor ære som den første socialdemokratiske regering, der ikke har lavet inflation. Vi frygter for, at regeringens planer om at bringe Marshallpengene til anvendelse vil kunne fremme inflationen, og jeg vil gerne spørge den højtærede statsminister, om han kan give tilsagn om, at dette ikke vil skabe inflation. Det vil være af betydning at få et klart tilsagn, for inflation er en farlig og ødelæggende ting. Inflation stjæler en del af arbejdslønnen i det skjulte, og når der tales om, at der skal oparbejdes valutareserver, var det af interesse at få at vide, hvor stor man havde tænkt sig en sådan valutareserve skulle være. Hvis alle lande i Vesteuropa oparbejder og anlægger valutareserver, hvem skal så i det lange løb have hvad til gode hos hvem? Det hemmer investeringen, og det hemmer handelen. Den virkelige pengepolitik undgår inflation og frigør pengevæsenet. De penge, som indkommer som erstatning for de tyske flygtninge, bør efter vort skøn naturligt indbetales på reguleringskontoen, for hvis ikke disse penge skulle anvendes til nedbringelse af tyskergælden, hvilke penge skulle så?

Den nye handelsminister synes allerede fra starten at være et problembarn. Hun har ikke fået nogen ubetinget begejstret modtagelse fra handelens side, og jeg ved ikke, om den højtærede handelsminister, den højtærede statsminister eller den højtærede minister uden nogen som helst portefeuille vil forklare nærmere, hvad der egentlig menes med åbningstalens ord om, at regeringen vil bidrage til den europæiske

[Viggo Starcke.]

handels frigørelse og arbejde for, at der tilvejebringes forudsætninger, der giver et land med Danmarks særlige erhvervs-muligheder og lave toldsatser ligestilling og gensidige vilkår. Hvad menes der med ligestilling og gensidighed? Betyder det, at Danmark vil arbejde for, at andre lande også skal bringe deres toldsatser ned til Danmarks lave niveau, eller betyder det, at hvis det ikke lykkes at få de andre lande til at nedbryde deres restriktioner og sænke toldsatserne, vil man gå ind for at opnå ligestilling og gensidighed ved at stramme de danske restriktioner og sætte Danmarks egne toldsatser i vejret? Jeg synes, det er nødvendigt at få svar på spørgsmålet om, hvilken af de to muligheder der tænkes på. Grunden til, at jeg spørger, er dels udtryk-kets uklare form, dels at ordene betænkeligt minder om den lige afgæede konservative handelsministers sprogbrug. Han har vel ikke glemt et af sine koncepter på det handelsministerielle skrivebord?

Jeg vil gerne complimentere den nye højtærede handelsminister, fordi det efter de sidste aviser ser ud til, at afviklingen af deponeringsordningen skal skride langsomt frem. Dette viser, at en afvikling af deponeringsordningen er mulig, og jeg tillægger igen de konservative ansvaret for, at det ikke tidligere er sket. I aftenberlingen fra i dag står der, at den danske industri har modsat sig en afvikling af deponerings-ordningen og ublufærdigt peget på, at deponeringsordningen har haft den samme betydning for den som toldbeskyttelse.

Den påtænkte og lovede kvalitetsmærkning og -kontrol vil jeg derimod advare imod. Den kan blive et skjult og langsomt virkende middel til socialisering. Dels værner det kunderne til, at staten skal sørge for dem, i stedet for at de skal værnes til at stole på sig selv, dels kan det udvikle sig til, at det bliver staten, der kommer til at bestemme, hvilke varer og hvilke kvaliteter der må produceres. I Amerika har forbrugerne selv taget denne opgave op gennem udgivelsen af et privat tidsskrift, „Consumer's Journal“, forbrugerbladet. Hvis man køber det blad, kan man læse om varernes art og deres kvalitet, og staten stikker ikke sin næse i det, så at faren for statssocialisering dermed ikke består.

I „Berlingske Tidende“ for i morges står der desværre, at den højtærede handelsminister har givet afslag på anmodningen om import af sagomel. Vi havde oprigtig talt håbet, at der var nogen realitet i rygterne om, at den nye handelsminister skulle interessere sig særlig for forbrugerne og hjemmene og de børnerige familier, men det ser ud til, at den højtærede minister ønsker at bibeholde den lange, uspiselige rødgrød og forhindre husmødrene i at udnytte havens produkter. Det er en dårlig debut.

Der manglede et punkt i den højtærede statsministers åbningstale, og det var en omtale af valgloven. Ganske uanset hvad man mener om andre partier, om deres politiske mål og deres midler, er det grundlovens ord i § 31, at der skal sikres en ligelig repræsentation af de forskellige anskuelser blandt vælgerne. Når nu den ærede socialdemokratiske ordfører, hr. Poul Hansen (Kalundborg), i går udtalte det personlige håb, at folkettingen ikke alene vil blive en arbejdsplads, men at den tradition tillige må blive videreført og udbygget, at her findes landets og rigets i bedste forstand fornemste forum for meningsbrydning og meningsudveksling om alle de spørgsmål, der vedrører vort fælles samfund, så vil jeg gerne tage det som udtryk for, at socialdemokratiet vil give tilslutning til, at alle disse anskuelser skal have adgang til folkettingen, for ellers kan denne meningsbrydning jo ikke finde sted. Der er noget anstødeligt for vælgerne i, at det slesvigske parti, som jeg byder velkommen her i dette ting, kan opnå repræsentation, hvori- mod et parti som de uafhængige, der har seks gange så mange stemmer, ikke kan få det. Det er min erfaring, at meget af den utilfredshed med den nye grundlov, der har været i befolkningen, i virkeligheden skyldes en utilfredshed med den nye valglov, idet mange vælgere ikke gør sig klart, at der er en forskel på disse to ting. Retsforbundet er i den lykkelige situation, at vi stemte for grundloven, men mod valgloven.

I anledning af åbningstalens ord om en forøgelse af produktionen og beskæftigelsen vil jeg gerne gøre opmærksom på, at der er stor forskel på produktion og beskæftigelse. Målet for samfundet og menneskene er fuld

[Viggo Starcke.]

produktion. Fuld produktion giver fuld beskæftigelse, men fuld beskæftigelse giver ikke fuld produktion. Det er derfor af stor betydning, at socialdemokratiet nu har forladt sin tidligere agitation for fuld beskæftigelse og er gået over til at forlange produktiv beskæftigelse, men den dag, det forlanger fuld produktion, vil det være endnu bedre. Primitive og lavtstående folk lider ikke af mangel på beskæftigelse. I Asien og Afrika må befolkningen slide i det med primitive produktionsmetoder, men uretfærdige jordordninger og skatter bevirker, at de ikke får noget for deres slid. I slavelejerne i Hitlers Tyskland og i Stalins Rusland var der også fuld beskæftigelse. Det kan ikke være regeringens mening, at Danmarks arbejdere bare skal underkastes fuld beskæftigelse uden at få fordelene ved den fulde produktion. Jeg vil gerne minde om den amerikanske socialøkonom Hazlitt, som vender sig mod det, han kalder „fuld beskæftigelse, meget fuld beskæftigelse, langstrakt, udmattende, radbrækkende fuld beskæftigelse.“ Nødhjælpsarbejder bør efter vor mening ske efter licitation, fordi vi ønsker produktion og ikke bare beskæftigelse.

På boligpolitikens område ønsker vi først og fremmest jordspørgsmålet løst til billigørelse af byggegrunde; vi ønsker byggematerialerne på friliste, vi ønsker byggherrenes egenkapital udvidet, og vi ønsker, at lejeloven snarest må blive omformet.

Vi ønsker biler på friliste til billigørelse af transporten, og vi ønsker statsbanernes ublu konkurrence overfor småskibsfarten og lastbilerne standset og deres overtagelse af private bilruter bragt til ophør.

Vi ønsker en ny færdselslov med større ansvar for de mennesker, der som berusede bilister nu af og til fjerner sig, for at deres beruselse ikke skal kunne konstateres.

Vi ønsker tilskudsordningerne afviklet og en gennemgribende udgiftsreform på statsregnskabet.

Med hensyn til mælken er det sådan, at halvdelen af mælkens pris er transportudgifter, og vi finder det derfor ganske meningsløst, at man påbyder, at der skal hældes vand i mælken ude på landet, sådan at det tilsatte vand også skal transporteres ind til København og fordyre mælken, for at mælkens fedtindhold i København kan

nedsættes til 3 pct. Det var da nemmere at sælge folk den uforfalskede mælk; så kan de jo selv poste vand i fra deres egen vandhane, hvis de har lyst til det.

Med hensyn til folkepensioneringen understregede den højtærede statsminister, at reformens gennemførelse krævede opfyldelse af en række forudsætninger. Vi ønsker, at folkeforsikringskommissionens arbejde må kunne finde det fornødne grundlag for et forslags udarbejdelse, efter at de forskellige sider af problemet er blevet nøje undersøgt.

Et af Europas største aktuelle problemer i øjeblikket er Vesttysklands skæbne og Vesttysklands fremtid. Det har været et stort og vanskeligt problem, fordi så mange ulykker i den vestlige verdens historie er udsprunget fra Tyskland. Der er i dag både militære, økonomiske og ideologiske problemer. Efter den sidste verdenskrig var Tyskland et slagent, ødelagt land, ødelagt indefra af sin egen socialisme og planøkonomi under nationalsocialismen og ødelagt udefra af den krig, som dets egne aggressive magthavere så letsindigt havde begyndt i det forfængelige håb, at demokratierne ikke ville kæmpe for friheden, og at Amerika ville komme for sent. Tysklands byer var brændt, dets bygninger styrtet sammen, dets industri ødelagt. Vesttyskland var overfyldt med flygtninge, 10 millioner flygtninge, hvilket satte befolkningstallet 20 pct. i vejret. Varelagrene var tømte. Befolkningen var modløs, desillusioneret og levede under elendige forhold.

Det eneste, der kunne genrejse Tyskland efter Bismarcks, kejser Wilhelm's og Hitlers despoti, var friheden, og frihed var det eneste, som Vestmagterne ikke turde give Tyskland. Planøkonomien begyndte i det kommunistiske Rusland, og valutakontrollen begyndte i Hitlers Tyskland. Senere smittede det af i England under arbejdersocialismen derovre og i andre europæiske lande, som havde socialistiske regeringer eller noget lignende, og resultaterne var forbavsende. Blomstrende lande med sundt erhvervsliv og hæderligt pengevæsen blev i løbet af kort tid forandret til fattige supplikanter med et sammenskrumpent erhvervsliv, med inflation. Det er af den største betydning både for Tyskland selv og for resten af Europa, at Tyskland i dag er i færd med at frigøre sig selv, at frigøre sit eget erhvervsliv, under modstand fra den

[Viggo Starcke.]

vestlige verden, som endnu stikker dybt i de fejltagelser, som den socialistiske myte og det planøkonomiske nonsens har belæret den med.

Når et fuldstændig knust, slagent og ruineret land i løbet af få år er i stand til at rejse sig til at være Europas næsten mest velstående land, med en hård valuta — og en hård valuta betyder simpelthen en hæderlig valuta —, så er det værd at undersøge, hvad det er, der er sket i Tyskland. Hvordan er det gået til, at det tyske folk, som efter krigen havde mistet modet og arbejdslysten, i dag har genvundet begge dele? Hvad er det, der er sket, siden butikkerne i Tyskland i dag er overfyldt med varer, så jævne arbejdere igen kan købe motorcykler, så drømmen om eget hus igen kan gå i opfyldelse? Hver eneste dag flytter tusind nye familier ind i nye hjem i Tyskland. Hvad er årsagen til, at Adenauer vandt sin store sejr ved valget? Hvad er årsagen til, at arbejderne ved valget svigtede socialdemokratiet og kommunisterne blev udslettet? Det skyldes to ganske enkle ting, for det første overgangen til et sundt, hæderligt pengevæsen og for det andet den samtidige afskaffelse af rationeringer, kontrol og restriktioner, hvorved prisdannelsen blev givet fri.

Allerede i 1946 sanerede Belgien sit pengevæsen og gik over til en markedsøkonomi uden inflation. I 1947 gjorde Italien det samme.

I 1948 gjorde Tyskland det uforfærdede skridt at forlade den inflationspolitik, der hidtil havde syntes uadskillelig fra socialismen. Det gjorde en ende på inflationen ved en resolut møntreform og ophævede samtidig rationeringen, gik over til fri markedsøkonomi og fri prisdannelse. Og det gjorde vel at mærke begge dele på een gang, med resultater, som i dag forbavser verden. Tidsskriftartikler udover verden har overskrifter som „det tyske under“, „et økonomisk mirakel“.

Stabilt pengevæsen og fri prisdannelse, — så mirakuløst er det, og dog så simpelt, så enkelt, så naturligt, at det må kunne lukke øjnene op på den mest vantro, som har lukket sine øjne, så længe retsforbundet sagde det. Inflation er forgiftning; den driver priserne i vejret og ødelægger spareviljen og tilliden til et lands pengevæsen.

Men den opdæmmede inflation er endnu værre end den åbne inflation, fordi den er en blanding af forgiftning og strangulering, hvor inflationen driver priserne op, medens restriktioner ved politiets hjælp og reguleringer presser dem ned igen gennem tvang.

Der er kun een vej til at standse inflation, og det er at standse udpumpningen af pengemidler og kredit. Og der er kun een vej til at standse den opdæmmede inflation; det er både at standse inflationen og ophæve regeringsforsøgene på ved kunstige midler at kontrollere og undertrykke den.

Nazismens økonomiske vanstyre gjorde måske Tyskland lige så megen skade som krigen og nederlaget. Arbejdersocialismens økonomiske vanstyre i England endte med en enorm økonomisk fiasko. Det håbløst kompromitterede Ruslands økonomiske vanstyre i østzonen førte til sådanne resultater, at selv kommunisterne har måtte indrømme, at systemet duede ikke. Så længe socialismen var en teori og en myte, kunne den forvirre hovederne på arbejderne; men i dag, da man har prøvet den og mærket dens resultater, nærmer enden sig på den socialistiske mytes tidsalder, og af den socialdemokratiske ordførers tale i går fik vi bevis for, at socialdemokratiet er ved at forlade socialismen og marxismen.

Lad os lige kort se på de talmæssige resultater af Tysklands reform: siden 1949 er nationalindtægten steget fra 15 til 24 milliarder dollars. Stålproduktionen er steget fra 9 til 16 mill. t, kul fra 103 til 123 mill. t. Fra 1950 til 1952 er importen steget fra 2,7 til 3,9 milliarder dollars, og samtidig er eksporten steget fra 2 til 4 milliarder dollars, en fordobling. I 1950 havde Tyskland en gæld til EPU på 217 mill. dollars; nu er denne gæld forvandlet til et tilgodehavende på 360 mill. dollars. Industriproduktionen er siden 1948 steget med 192 pct.; den ligger 56 pct. højere, end den gjorde før krigen, i 1936. Den sociale nettoproduktion pr. hoved er steget, så den i dag ligger, som den gjorde før krigen, i 1938. Landbrugsproduktionen er fordoblet og i dag større, end den var før krigen.

Arbejdernes realløn er siden 1948 steget ikke mindre end 52 pct., så arbejdernes realløn i dag ligger 20 pct. højere, end den gjorde før krigen. Arbejdsløsheden i Tyskland var i 1950 1,6 millioner, nu er den gået ned til

[Viggo Starcke.]

I million trods de mange millioner nye flygtninge, der har givet en forøgelse af befolkningen på 20 pct., og det betyder reelt, at der i de sidste år i Tyskland er sket en tilvækst i arbejdspladser og jobs på 2,6 millioner. Boligproduktionen steg fra 1950 til 1952 fra 360 000 til 440 000 nye hjem om året. England byggede i fjor kun halvdelen og Frankrig kun en fjerdedel af dette antal boliger. I Tyskland kan hver eneste dag over 1 000 familier flytte ind i nye hjem, og de tyske byers gabende sår er ved at læges og gro sammen.

Alle disse fremskridt er gennemført af den tyske økonomiminister, dr. Ludwig Erhard, og de er gennemført under heftig modstand fra socialdemokraternes side og ikke mindst fra de vestallieredes side, idet denne Tysklands tilbagevenden til sund fornuft er et chok, er en fornærmelse imod enhver selvgod planøkonom. I 1948 ville general Clay forbyde dr. Erhard at ophæve reguleringerne, kontrollen og restriktionerne. I 1950 blev der ligefrem tilstillet Vesttyskland et ultimatum om, at det igen skulle gå ind i en opdæmmet inflationspolitik. Det fortælles, at da de allierede ængsteligt spurgte dr. Erhard, om han virkelig ville forandre det planøkonomiske system, svarede han: nej, jeg vil ikke forandre det, jeg vil afskaffe det.

Alt, hvad dr. Erhard har gennemført, har været bekæmpet af hele den vestlige verdens socialister og planøkonomer. Som professor Wilhelm Röpke skriver det — jeg beder om tilladelse til et kort citat —:

„Dette var en utålelig udfordring, eftersom det betød den socialistiske mytes endeligt. Den fremgang, som denne økonomiske kontrarevolution har medført, var strengt forbudt i hver eneste paragraf i den nye vestlige verdens økonomiske katekismus. Man kunne simpelthen ikke tillade, at den skulle lykkes.“

Alle forvrængninger, alle fordrejelser, alle statistiske kneb og undertrykkelser af fakta har været forsøgt, og længst muligt

har den vestlige verdens presse søgt at fortie for sine læsere, hvad der skete. Men nu, da virkeligheden ikke længere kan skjules, forsøger man at finde alle mulige andre forklaringer. Man henviser til den store Marshallhjælp. Ja, Tyskland har fået stor hjælp, men selvom det har været en god hjælp, repræsenterer den dog kun en ganske ringe procent af den økonomiske fremgang, der har fundet sted, og forklarer ikke den dramatiske udvikling af handelsbalancen. I andre lande har Marshallhjælpen medført skuffelser, fordi den ikke er blevet brugt efter sin hensigt: til afvikling af restriktionerne. Den har, som det siges af en amerikansk socialøkonom, finansieret socialiseringen.

Der er andre, der henviser til tyskernes flid og energi. Det kan heller ikke være forklaringen, for tysk flid og arbejdsomhed eksisterede ikke i de første år efter krigen, men vågnede først til nyt liv efter de Erhard'ske reformer, fordi arbejderne så, at disse reformer var i deres interesse: produktionen steg, beskæftigelsen steg, arbejdsløsheden faldt, og reallønnen gik i vejret, 50 pct.

Man har henvist til, at Tyskland har høje todsatser. Ja, men det har England og Frankrig også. Man har henvist til, at Tyskland har tunge skattebyrder. Det har England og Frankrig også. Men England og Frankrig har stadig deres restriktioner og har stadig et pengevæsen, som man ikke nærer fuld tillid til. Det er dér, forskellen ligger, og det er dér, forklaringen skal findes.

En stor del af æren for det, der er sket i Tyskland, tilkommer den berømte schweiziske økonom professor Wilhelm Röpke i Genève. Han har været økonomisk rådgiver for regeringen i Bonn, og han har været lærer for dr. Erhard, der har været professor i München, og som har holdt sig på lang afstand af nazismen. Röpke og Erhard er nære venner, men hovedæren for det, der er sket, er dr. Erhards.

Tyskland har i mange år været Europas

[Viggo Starcke.]

frygt, siden Bismarck indledte den tyske protektionisme og påbegyndte den tyske aggression. Der hersker stadig mistænksomhed overfor alt, hvad der er tysk, en så stor mistænksomhed, at da jeg fornylig på et politisk møde omtalte de ting, der er sket nede i Vesttyskland i den sidste tid, stod en socialdemokratisk medtaler op og sagde: „Dr. Starcke, der jo er så begejstret for alt tysk —“.

Jeg vil derfor gerne sige, at også jeg er skeptisk og tilbageholdende overfor Tyskland. Jeg var tilfældigvis en af de første, der skrev og advarede imod den begyndende nazisme. Danmark har høstet meget bitre erfaringer af tysk magtpolitik, men des større betydning må man tillægge det, at Tyskland af i dag synes at ville genrejse sig selv gennem en frisindet politik. Dette er ikke blot af betydning for Tyskland, det har også betydning for Danmark, for hvert eneste land i Europa. Det er trist, at den såkaldte liberaliseringsregering i Danmark nåede at udrette så lidt på liberaliseringens område. Danmark har for det vesteuropæiske områdes vedkommende en officiel liberaliseringsprocent på 75 — den reelle ligger endnu lavere —, men Vesttyskland har liberaliseret 90 pct.

Op gennem årene har retsforbundet utrætteligt anbefalet anvendelsen af en sådan politik, som er blevet gennemført nede i Vesttyskland. Vi har gennem årene samarbejdet valutacentralen, angrebet inflationen, ønsket liberaliseringen fremmet, restriktionerne ophævet og rationeringerne afskaffet. Det er et godt tegn nu, at et konservativt blad som „Nationaltidende“ den 4. oktober i en artikel om dr. Erhard med glæde citerer Erhards ord: „Øget eksport ved at øge importen.“ Erhards mål er at få staten ud af erhvervslivet. Hans mål er, som Peter Schmid skriver i „Samtid och Framtid“:

„Bort med licenser og kontingenter, frem med den frie markedsökonomi, hvor produktion og priser afbalanceres gennem tilbud og efterspørgsel og deres indbyrdes samspil.“

På et møde for få dage siden, den 12. ds., i Erhvervenes Oplysningsråd her i byen talte professor Röpke og sagde, at ethvert land, der vil underkaste sig pengepolitisk

selvdisciplin, kan gå over til fri konvertibilitet, fri omvekslelighed af valuta, og derved afvikle de andre restriktioner. Det sidste, han sagde den aften, var, at den nye, liberalistiske kurs i Tyskland ganske simpelt var en tilbagevenden til sund fornuft, til god, gennemprøvet liberalism. Han sluttede med at sige, at han mente, at det var Tysklands pligt at gøre dette, fordi det var Tyskland, der begyndte med de planøkonomiske udskjelser, som bragte Europa til bankerottens rand.

Der er endnu lang vej frem. Tyskland har stadig høje toldsatter, høje skatter, store problemer med flygtningene, invaliderne, bureaukratiet og de gamle pensionister, og jordpriserne stiger dernede; men meget taler for, at Tysklands fremtidsskæbne kan blive afgørende for Europas fremtidsskæbne. Derfor er det, der sker i Tyskland i dag, af verdenspolitisk betydning. De praktiske erfaringer er en eksperimentel bekræftelse af, at retsforbundet har haft ret. Vi har utrætteligt, under hård modgang, peget på faren ved planøkonomien og den socialistiske inflation, og selvom det ikke har givet stemmer og mandater, så er det en ære for retsforbundet, at vi har talt sandhed, og en skam for de partier, der ikke har villet lytte dertil.

Frederik Lyng: Vi to nye grønlandske medlemmer af det høje ting ønsker at udtale vor dybtføjte tak for god modtagelse her i tinget, først med Hans Majestæt Kongens tale, derefter med den højtærede statsministers tale og senere med andre ærede medlemmers taler lige fra formandens til de foregående taleres gode ønsker og lovede tilsgang om velvilligt samarbejde med os.

Fra den af den højtærede statsminister ved åbningen af folketinget den 6. oktober fremsatte redegørelse for de af regeringen påtænkte foranstaltninger vil jeg tillade mig i korthed at nævne forskellige afsnit. Det er rigtigt, som af den højtærede statsminister fremhævet, at der fra og med 1950-lovene for Grønland mere end tidligere år er indledt et storstilet arbejde for at op-hjælpe det grønlandske samfund og Grønlands erhvervsliv og føre Grønland frem fra kolonistatus til ligeberettiget del af det danske rige.

I dag er Grønland en del af Danmark, og

[Frederik Lynge.]

ikke alene danske hernede, men også, og ikke mindst, vi grønlandere er lykkelige over dette. Deres Majestæters besøg i Grønland i 1952 har i allerhøjeste grad været medvirkende til, at Danmark og Grønland allerede i dag er eet og samme rige. Derved er Danmark blevet større udad til den store verden og Grønland blevet eet med Danmark. Dette blive til lykke og velsignelse for helheden: Danmark og Grønland!

Her fra talerstolen vil jeg gerne på Grønlands vegne takke for de store økonomiske ofre, som Danmark hidtil har ydet til udbygningen af Grønland, navnlig siden 1950—1951.

Vi to nye, første gang valgte medlemmer af det høje ting vil gerne bede de øvrige ærede medlemmer om overbærenhed med vort dansk. Vi taler jo desværre ikke så perfekt dansk, som vi gerne ville. Man må huske på, at i vor tid var der ingen børn i skolerne i Grønland, der lærte dansk. Det var først meget sent, vi forsøgte på at lære det danske sprog. Når vi derfor en gang imellem skulle blive nødt til at tage ordet her i dette høje ting, vil det navnlig i begyndelsen blive i form af korte bemærkninger.

Uden at jeg vil komme nærmere ind på de af den højtærede statsminister i redegørelsen allerede nævnte, i samlingen 1953—1954 forventede lovforslag vedrørende Grønland, nemlig kriminallov og ægteskabslov og en lov, der skal muliggøre indførelse af den danske privatret i Grønland, tillader jeg mig at gentage enkelte afsnit i redegørelsen, som jeg mener i særlig grad også har bud til Grønland, nemlig følgende punkter:

For det første:

„På de økonomiske områder vil regeringens bestræbelser i første række sætte ind på en forøgelse af produktion og beskæftigelse.“

Dette gælder i lige så høj grad Grønland.

For det andet:

„Arbejdsløshed gør sig stadig gældende for de ufaglærte, især i visse lokale områder.“

Her må gøres en indsats.

For det tredje:

„Regeringen finder det endvidere påkrævet, at der gøres en indsats mod sø-

sonarbejdsløsheden ... i vintermånederne.“

Vi i Grønland er også begyndt at mærke arbejdsledigheden, især i vintermånederne og navnlig i byerne.

For det fjerde:

„Regeringen tilsiger erhvervslivet ... støtte i de bestræbelser, der udfoldes i denne retning.“

Dette gælder også Grønland.

For det femte:

„Finansieringen af nybyggeriet må tilrettelægges på en sådan måde, at boligstøtten fortrinsvis kommer de mindre-bemidlede familier tilgode“.

Vi har i Grønland mange mindre-bemidlede, som trænger til forbedringer.

For det sjette:

„Det er regeringens hensigt ... at fremkomme med forslag, der gør det muligt at fremme saneringen af de dårlige boliger.“

Er der nogen steder, hvor der er dårlige boliger, så er det i Grønland. Selvom nybyggeriet i stor stil skrider frem også der, er der endnu mange steder dårlige boliger.

For det syvende:

„Regeringen finder ... og vil lægge vægt på sådanne reformer og investeringer, som kan medvirke til at øge produktionen, forebygge behov for hjælp, støtte familielivet og forbedre ungdommens vilkår.“

For det ottende:

„Der vil snarest blive fremsat forslag om en særlig ydelse til alders- og invalide-
rentemodtagere.“

Som man ved, har den danske stat, siden loven om aldersrenteydelse i 1926 også kom til at omfatte Grønland, fuldtud ydet aldersrenten i Grønland, indtil 1950-lovene kom, men derefter har den grønlandske landskasse udelukkende båret udgifterne hertil. Det er mit og min kollegas inderlige håb og ønske, at den store forskel, der er på aldersrenten hernede og i Grønland, i videst muligt omfang må udlignes, ikke just således, at aldersrenten bliver den samme i Grønland som hernede, men dog således, at der sker en forbedring indenfor rimelighedens grænse. Det er hermed min mening, at staten ligesom i tidligere år må komme til at bære en del af udgiften til aldersrenten i

[Frederik Lyngø.]

Grønland, således at den foreslåede „særlige ydelse“ bliver en statsstøtte til forhøjelse af aldersrenten i Grønland, så de gamle i Grønland derved opnår bedre levevilkår i deres livs aften.

For det niende:

„Forslag, der sigter på lige adgang til en videregående uddannelse for ungdommen.“

Den grønlandske ungdom hører jo også med til den danske ungdom.

For det tiende:

„Regeringen vil optage forhandling med tjenestemændenes organisationer om nedsettelse af en lønningskommission.“

Vore grønlandske tjeneste- og bestillingsmænds lønvilkår trænger til at blive taget op til omfattende revision.

Se, alt dette og meget andet kan vi nærmere uddybe og forhandle om i de drøftelser, der vil komme til at foregå i folketingets Grønlandsudvalg.

Med hensyn til det ærede medlem hr. Aksel Larsens udtalelse om amerikanske baser i Grønland vil jeg lige til slut tillade mig at udtale, at det grønlandske landsråd og den grønlandske befolkning er i fuld overensstemmelse med den danske regerings politik og Atlantpagten. De amerikanske baser i Grønland ligger i en sådan afstand fra de beboede pladser, og amerikanerne respekterer de grønlandske love og regler på en sådan måde, at disse baser ikke generer den grønlandske befolkning. Når Thulebefolkningen sidste sommer frivilligt flyttede længere nordpå, var grunden den, at de gerne ville flytte til mere fangstrige egne.

Hans Schmidt: Som repræsentant og talsmand for det tyske mindretal i Nord-slesvig har jeg i dag den ære at stå her på Danmarks riges fornemste og mest krævende talerstol.

Det har været mig en glæde at færdes indenfor murene af denne ærværdige, traditionsrige og skønne borg, og jeg ønsker at udtale min uforbeholdne tak for den generøse måde, hvorpå jeg er blevet modtaget og budt velkommen her. Jeg retter denne tak i særdeleshed til den højtærede statsminister og de øvrige medlemmer af Danmarks regering og til flere medlemmer

af dette høje ting. Den modtagelse, jeg har fået, betragter jeg som udtryk for et medmenneskeligt og kollegialt forhold, som vil kunne gavne den gensidige forståelse og løsningen af de problemer, der trænger sig på.

Det ligger mig også på sinde at udtale en tak til folketingets tjenestemænd for den vejledning, jeg har fået med hensyn til tingets skrevne og uskrevne love og de former, under hvilke arbejdet her foregår.

Efter et tiårs interregnum er det ved valget den 22. september faldet i min lod og blevet min ærefulde opgave at genoptage den tradition, som det tyske mindretals nestor, fhv. folketingsmand pastor Schmidt, Vodder, indledte i 1920, og som kunne fortsættes af dyrlæge Jens Møller indtil 1943, da han måtte slippe denne opgave i en overmægtig og stærkt krævende tid.

Grundlaget for den opgave og det arbejde, jeg af mine vælgere er betroet til at varetage i denne lovgivende forsamling, findes i vedtægterne for det tyske mindretals politiske organisation, som de blev givet ved dennes stiftelse den 22. november 1945. Det hedder i disse vedtægters § 1, som jeg med den højtærede formands tilladelse gerne vil citere i dansk oversættelse:

„Som tyske nord-slesvigere bekender vi os til ubetinget loyalitet overfor den danske konge, den danske stat og den nuværende grænse, og vi tilstræber en ærlig fred i vor hjemstavn.“

Det er mig magtpåliggende at præcisere, at vi her ikke tænker på en rent formel loyalitet overfor den danske stat og det danske folk, men at vi tilstræber et positivt forhold til den danske nabo og til den danske stat. Mine meningsfæller og jeg repræsenterer den fløj af grænselandets befolkning, som har valgt at tilhøre det tyske folk, men vi ønsker at forene det tysk-folkelige tilhørsforhold med det dansk-statslige, uden at der opstår en brist, og således at vi kan fremme en udvikling, der glatter ud på modsætningsforholdet og gavner begge parter i grænselandet. Det vil altså sige, at vi står positivt overfor samarbejdstanken og mener, at vi bør drage denne tanke ind i grænselandets hverdag.

Modsætningsforholdet mellem de europæiske stater og nationer har overlevet sig selv eller burde i hvert fald have det, fordi

[Hans Schmidt.]

vi simpelthen ikke mere har råd til indre stridigheder, hvis vi vil hævde os. Det er en opgave, vi kun kan løfte i fællesskab.

Når vi nu som tyske nordslesvigerer udfra denne indstilling tilsiger den danske stat, dens overhoved, dens lovgivende myndighed dette positive forhold, gør vi det i fortrøstning til og forventning om at få de stene ryddet af vejen, som hindrer en sådan udvikling.

Det er min overbevisning, at hvis enheden og enigheden i vort gamle kontinent skal grundfæstes, så vil alle stater stå overfor den nødvendighed at lade deres lovgivning præge af grænselandenes tarv. Gennem mange århundreder har det vel ikke været tilfældet. Lovene er af staterne tværtimod givet med det mål for øje at inkorporere grænselandene helt og holdent. Resultatet har været adskillende. Efter min mening må fremtidens løsen for alle parter være at sørge for en lovgivning, der sætter grænselandene i stand til at knytte sammen i stedet for at adskille.

Det har været mig en glæde netop i den sidste tid ved læsning af et dansk tidsskrift at stifte bekendtskab med den danske historiker A. D. Jørgensens syn på dette spørgsmål. Han slog til lyd for den betragtning, at grænsen, dér hvor den nu ligger i dag, må kunne udvikle sig til et pant folkene og staterne imellem. Grænsen som et pant skaber det, som en grænserevisionistisk opfattelse i dag ikke kan give: den skaber sikkerhed, og den kendsgerning, at et pant skaber sikkerhed, må kunne være udgangspunkt for en lovgivning på begge sider af grænsen, som skaber fred og frihed for alle de fire parter, der deler Slesvig på kryds og tværs: det danske statsfolk med det tyske mindretal og det tyske statsfolk med det danske mindretal. Ud fra denne anskuelse og overbevisning ønsker jeg at behandle de anliggender, som angår vort forhold til den danske stat, såvel dem, der berører os umiddelbart og er aktuelle, som også senerehen de forhold, vi må anse for at være fælles anliggender, vel vidende, at jeg også for disses vedkommende selvfølgelig kun kan tale på egne, henholdsvis mine vælgeres vegne.

Med hensyn til de aktuelle problemer, der vedrører vort forhold til den danske stat,

og som vi mener må tages op til nye overvejelser, skal jeg for det første nævne opgøret i henhold til straffelovstillægget af 1. juni 1945. Det drejer sig her ikke om et problem, der udelukkende vedkommer mine vælgere, men grundet på forholdene i grænselandet har opgøret ramt mindretallet særlig hårdt, således at det må være en opgave for mig at rejse spørgsmålet her overfor dette høje ting. Når jeg nu gør det, kan jeg henvise til, at store kredse af den danske befolkning i dag ser med betænkelighed på retsopgøret, specielt i Nordslesvig, og hælder til den opfattelse, at det i alt fald er påkrævet at foretage en korrektur, hvorved der samtidig gives udtryk for, at følgerne af retsopgøret er til hinder for den fremtidige udvikling. Jeg vil mene, at det specielt gælder for grænselandet, og at der for mig at se, hvis jeg må tillade mig denne bemærkning, også skulle foreligge en dansk interesse i at få denne periode afsluttet. Set på baggrund af den fremstilling, som f. eks. fhv. justitsminister og retspræsident Svenning Rytter giver i bogen om „Retsopgøret under og efter besættelsen“, og som det fremtræder i andre publikationer fra sagkyndig dansk side, hævder jeg, at mindretallets officielle udtalelser og henvendelser i denne sag er af en så mådeholden karakter, at de ikke skulle umuliggøre en realitetsbehandling af alle herhenhørende forhold.

Desuden vil jeg mene, at Svenning Rytters bog i forbindelse med Scavenius' fremstilling af forhandlingspolitikken under besættelsen og andre publikationer ikke vil kunne forbigås i tavshed af folketingset, der i sommeren 1945 vedtog straffelovstillægget. Det skal erkendes, at der dengang forelå ekstraordinære forhold, og at der var tale om en tvangssituation, som krævede lovens hurtige behandling og vedtagelse, men situationen er en anden i dag end dengang og skulle muliggøre nye overvejelser med det formål at nå frem til en rimelig afvikling og korrektur af hele opgøret.

Når der i mindretallet tales om rehabilitering af de i henhold til straffelovstillægget dømte personer, tænkes der i første linie på vore krigsfrivillige, der jo efter vor opfattelse ikke har meldt sig til denne krigstjeneste, fordi der skulle kæmpes imod Dan-

[Hans Schmidt.]

mark, men fordi de følte sig forpligtet overfor deres folk og der har handlet ud fra en overbevisning, der bunder så dybt, at de satte deres liv ind derpå. Jeg kan ikke se andet, end at denne krigsindsats — indenfor eller udenfor frikorps Danmark — måtte kunne betragtes som tilladt og i alt fald ikke anses for et strafferetligt problem. Sagen er jo også den, at rigsdagen har været inde på spørgsmålet om at holde krigstjeneste udenfor opgøret eller i alt fald at begrænse den strafferetlige forfølgelse. I § 10, stk. 1, i straffelovstillægget, der kriminaliserer tysk krigstjeneste, findes der en bestemmelse om, at der under visse forhold kan finde strafnedsættelse sted, og at der under ganske særlige omstændigheder kan undlades at rejse tiltale, og der har været enighed om, at denne bestemmelse ikke skulle underkastes nogen indskrænkende fortolkning. Jeg kan her henvise til betænkningen afgivet af folketingets udvalg den 28. maj 1945 og til betænkningen afgivet af landstingets udvalg den 31. maj 1945. Desuden var man oprindeligt ganske generelt inde på, at der kun skulle kunne rejses tiltale efter straffelovstillægget i de grove tilfælde, hvor en fængselsstraf af 4 år og derover kunne anses for rimelig. Der hersker heller ingen tvivl om, at Rytter ved sine undersøgelser kom til det resultat, at disse frivillige ikke burde have været straffet, og at rigsdagen netop var inde på at sikre sig imod, at der blev rejst tiltale mod dem, for så vidt der ikke skulle foreligge ekstraordinære forhold i de enkelte tilfælde. Jeg skal her ikke komme nærmere ind på detaljerne, men ville være taknemlig, dersom den højtærede justitsminister kunne tænke sig at tage sagen op til overvejelse, eller dersom man kunne beslutte sig til at drøfte hele sagen i et udvalg.

Jeg skal her dog nævne, at de frivillige ikke alene er blevet ramt ved fængselsstraffen, men at man også har rejst tilbagebetalingskrav imod dem i henhold til lov nr. 500 af 9. oktober 1945 for de underholdsbidrag, som deres familier har modtaget, medens de stod i tysk krigstjeneste. Denne lov af 9. oktober 1945 ses i første linie at være rettet mod virksomheder, der har opnået fortjeneste ved arbejde eller

leverance af erhvervsmæssig karakter i tysk interesse.

Jeg kunne tænke mig, at man under lovens behandling her i tinget ikke har været specielt inde på spørgsmålet om tilbagebetaling af familieunderstøttelse af den her omhandlede art, således at det kun har været muligt at inddrage disse forhold under loven igennem dennes § 10. Her bestemmes det, at personer, der på andre grundlag, d. v. s. ikke på erhvervsmæssigt grundlag, direkte eller indirekte har modtaget betaling fra Tyskland, kan tilpligtes at tilbagebetale til statskassen den del af den derved oppebårne indtægt, som ligger ud over, hvad der under hensyn til forholdene må anses for passende. Det erkendes, at domstolene har givet revisionsudvalget og ankenævnet medhold i de afgørelser, der drager underholdsbidragene ind under denne bestemmelse. Det erkendes også, at finansministeriet er gået lempeligt frem i alle de tilfælde, hvor der ikke er formueværdier tilstede til dækning af statens krav. Men vi har indenfor mindretallet dog ment, at sagen burde tages op til en ny behandling, og har den 9. juni 1952 rettet en henvendelse til statsministeren desangående.

Desuden ville vi være interesseret i en forhandling angående de embedsmænds og funktionærers forhold, der, uden at de kunne sættes under tiltale efter straffelovstillægget, er blevet straffet ved afskedigelse eller ved fortabelse af deres pensionsrettigheder, f. eks. ved kendelse afsagt af tjenestemandsdømstolen eller den ekstraordinære undersøgelseskommission.

Jeg vil også gerne gøre mig til talsmand for en fremskyndet hjemsendelse af de sidste mænd, der endnu holdes tilbage i fængslerne, således at opgøret efter 1945 også på dette punkt kommer til en afslutning.

Med hensyn til konfiskationsloven er der i løbet af tiden, der er gået, indført en lempeligere behandling af sagerne, men vi må fortsat fastholde, at det synes urimeligt, når man behandler bygninger, der har tilhørt Wohlfahrts- und Schulverein i Flensborg, og som tjente kulturelle formål for mindretallet, som fjendtlig tysk ejendom. Det drejer sig her, så vidt jeg kan se, om ialt 6 ejendomme, deriblandt den tyske folkehøjskole i Tinglev, der blev bygget til

[Hans Schmidt.]

dette formål i 1908, det vil altså sige før den første verdenskrig. Hvis det er lovens formål bl. a. at hindre en tysk økonomisk ekspansion i Danmark, mener jeg, at det ville være rimeligt at holde disse bygninger udenfor konfiskationen. Jeg skal derfor henstille, at man tager spørgsmålet om dispensation op til overvejelse. Selvom en sådan dispensation i reglen kun gives til fordel for naturlige personer, er der jo allerede skabt præcedens for dispensation også til fordel for juridiske personer.

Endvidere mener jeg, at Höfeverwaltungsgesellschafts forhold kunne give anledning til nye overvejelser. Höfeverwaltungsgesellschaft har i løbet af tiden overtaget gårde tilhørende tysksindede landmænd i Nord-slesvig, men har i princippet tilkendt i alt fald en del af disse forhenværende ejere en forkøbsret, og spørgsmålet er så, om denne forkøbsret ikke er af en sådan karakter, at den også eventuelt vil kunne gøres gældende overfor staten, der har overtaget selskabets aktiver. Det er et forhold, som vi gerne ville have adgang til at drøfte med de kompetente myndigheder. Det samme er tilfældet med Deutsche Selbsthilfes formue, der står under administration siden 1945.

Det må også være mig tilladt at sige et par ord om beslaglæggelsen af vore skolebygninger i 1945, der betød intet mindre end en katastrofe for vort skolevæsen og skabte store vanskeligheder for os ved at komme i gang igen. Disse skolebygninger er ikke konfiskeret i henhold til lov af 30. marts 1946, men inddraget i forbindelse med § 10 i loven af 9. oktober 1945 om tilbagebetaling af fortjeneste ved erhvervsvirksomhed m. v. i tysk interesse. Det er altså den samme bestemmelse, som man har bragt til anvendelse med hensyn til familieunderholdsbidragene til vore krigsfrivillige. Vi kommer her ind på hele spørgsmålet om clearinggælden, og der må for os at se kunne rejses tvivl om, hvorvidt de enkelte tyske skoleforeninger i det hele taget kan anses for passivlegitimerede i relation til de overfor dem rejste krav, idet spørgsmålet om clearinggælden muligvis i første linie kunne tænkes at være et dansk-tysk mellemværende. Også dette spørgsmål ville vi gerne have lov til at drøfte med de kompetente ministerier.

Med hensyn til vort kulturelle arbejde skal jeg nævne, at vi stadig er interesseret i spørgsmålet om lovhjemmel til at oprette privatskoler med eksamensret. Det, vi her for tiden tænker på, er at kunne gå i gang med mellemskoleklasser, for hvilke undervisningen tilrettelægges efter de tilsvarende danske undervisningsplaner, og hvor eksaminationen foretages af censorer, der beskikkes af den danske stat. Forskellen i forhold til den danske mellemskole vil altså udelukkende bestå i undervisningssproget, hvorved jeg ikke behøver at pointere, at vi selvfølgelig er interesseret i, at den danske sprogundervisning såvel som undervisningen i dansk litteratur, historie og geografi kan stå mål med den i de danske skoler. Vi ønsker, at vore børn vokser op i begge sprog, således at de både får adgang til tysk og dansk åndsliv og bliver så vel udrustet til den daglige tilværelse i grænselandet, som det er muligt. Da det danske mindretal syd for grænsen også beskæftiger sig med spørgsmålet om skoler med eksamensret, ville det være naturligt, om man tog dette spørgsmål op til behandling på begge sider af grænsen og forsøgte at nå frem til en løsning, der kunne accepteres af alle parter.

På det sociale område føler jeg trang til at udtale vor tilfredshed med, at Danmark og Tyskland har truffet en aftale, der respekterer de krav, som mange af vore medborgere i grænselandet har erhvervet overfor den gamle tyske Reichsangestelltenversicherung. Jeg skal her fra denne talerstol rette en henstilling både til de danske og til de tyske lovgivende myndigheder om at sørge for en snarlig ratifikation af denne overenskomst, forsåvidt som en sådan skulle være nødvendig, således at renteudbetalingerne kan sættes i gang hurtigst muligt. Mange af vore gamle, der har måttet savne renten siden 1945, ville være taknemlige for en sådan hurtig ordning af sagen.

Selve overenskomsten betragter vi som et lille tegn på normalisering af forholdene i grænselandet. Af samme grund er vi taknemlige for, at de gamle overenskomster imod dobbeltbeskatningen, der blev suspenderet i 1945, nu atter kan anvendes, et forhold, der har særlig betydning for befolkningen på begge sider af grænsen. Vi ville betragte det som et yderligere skridt i samme positive retning, dersom Danmark kunne

[Hans Schmidt.]

beslutte sig til helt at frafalde kravet om visa til passering af grænsen mellem Danmark og Tyskland. Desuden ville vi være interesseret i forhandlinger vedrørende statsborgerskabsforhold og vedrørende arbejds- og opholdstilladelse i grænselandet.

Økonomiske forhold agter jeg ikke at komme nærmere ind på i dag, men jeg ønsker dog at udtale, at vi står positivt overfor alle bestræbelser til fremme for erhvervslivet i grænselandet. Vi er også positivt indstillet til en økonomisk forsvarlig udstykningspolitik, der skaber nye eksistensmuligheder på landet, men vi må selvfølgelig hævde og fastholde vor kvalificerede ungdoms ret til at gøre sig gældende og til at få adgang til de nye brug på lige fod med vore danske landsmænd. Det er af største betydning for vor fremtid og for hele udviklingen i grænselandet.

Til slut må jeg ganske generelt udtale håbet om, at det må lykkes at nå frem til positive resultater med hensyn til de forhold, som jeg har omtalt i dag, og at disse resultater måtte blive til gavn for grænselandet i dets helhed.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 20. oktober kl. 14 med følgende dagsorden:

1) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lovgivningen om folketingets valg af medlemmer til visse kommissioner og nævn m. v.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om arbejderbeskyttelse.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets arbejde iøvrigt i den kommende uge.

Mødet hævet kl. 16⁴⁵.

7. møde.

Tirsdag den 20. oktober kl. 14.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler statsministeren, at han ønsker skriftligt her i tinget at fremsætte:

Forslag til lov om årpænge til medlemmer af det kongelige hus.

I skrivelse af dags dato meddeler arbejds- og socialministeren, at han ønsker mundtligt her i tinget at fremsætte:

Forslag til lov om en særlig ydelse til alders- og invaliderentemodtagere m. fl.

I skrivelse af dags dato meddeler ministeren for handel, industri og søfart, at hun ønsker skriftligt her i tinget at fremsætte:

Forslag til lov om forlængelse af og ændringer i lov om bortsalg af visse brugte personmotorøretøjer og

forslag til lov om ændring i lov om patenter.

I skrivelse af dags dato meddeler justitsministeren, at han ønsker mundtligt her i tinget at fremsætte:

Forslag til lov om folketingets ombudsmand, og skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om tillæg til lov nr. 279 af 11. november 1931 vedrørende internationalprivatlige bestemmelser mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om ægteskab, adoption og værgemål og

forslag til lov om tillæg til lov nr. 283 af 11. november 1931 angående inddrivelse af underholdsbidrag, fastsatte i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige.

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigs- og boligministeren, at han ønsker skriftligt her i tinget at fremsætte:

Forslag til lov om værnepligt og forslag til lov om ændring i lov nr. 84 af 31. marts 1937 om økonomisk udligning m. v. mellem Københavns kommune og Frederiksberg og Gentofte kommuner.

I skrivelse af 16. d. m. anmoder indenrigs- og boligministeren under henvisning til § 3